



Järjestyksenvalvojien toimivaltuuksien haasteet kokoontumislain mukaisissa jalkapallo-otteluissa

Mika Siltala



Laurea-ammattikorkeakoulu

Järjestyksenvalvojien toimivaltuuksien haasteet kokoontumislain
mukaisissa jalkapallo-otteluissa

Mika Siltala
Tradenomi
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2022

Mika Siltala

Järjestyksenvalvojien toimivaltuuksien haasteet kokoontumislain mukaisissa jalkapallo-otteluissa

Vuosi 2022 Sivumäärä 64

Tämä opinnäytetyö käsittelee järjestyksenvalvojien lakisääteisiä toimivaltuuksia sekä niiden käyttämistä jalkapallo-otteluissa Suomessa. Jalkapallo-ottelut Suomessa ovat kokoontumislain (530/1999) mukaisia yleisötilaisuuksia, joita myös koskee lain mukaiset säädökset. Kokoontumislain 17 § määrittelee, että yleisötilaisuuden turvallisuudesta vastaa sen järjestäjä. Yleisesti jalkapallo-otteluiden järjestäjät ovat asettaneet otteluihin järjestyksenvalvoja järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, että riittävätkö laissa yksityistä turvallisuuspalveluista määritellyt erityiset järjestyksenvalvojien toimivaltuudet tosiasiallisesti järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen näissä otteluissa sekä voidaanko ottelutapahtumissa tapahtuvia rikoksia ja onnettomuuksia estää.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Securitas Events Oy, joka toimii turvallisuuskumppanina useammalle Veikkausliigajoukkueelle. Opinnäytetyön teoriaosuudessa tärkeimpänä tutkimusmenetelmänä on ollut lainoppi. Lainopillista tutkimusta on täydennetty kyselytutkimuksella, joka on suoritettu teemahaastatteluna jalkapallo-otteluiden turvallisuudessa mukana oleville eritasoisille henkilöille.

Tutkimustulosten perusteella järjestyksenvalvojien toimivaltaa koskevat säädökset ovat kohtuullisen mitoitettuja, mutta järjestyksenvalvojien erilaiset toimintaympäristöt ovat aiheuttaneet sen, ettei osaa toimivaltuuksista voida käyttää tehokkaasti kaikissa työtehtävissä. Toimivallan lisääminen on hankalaa liittyen perustuslain kieltoon siirtää merkittävän julkisen vallan käyttöä muille kuin viranomaisille ja jo tällä hetkellä perustuslakivaliokunta on joutunut ottamaan lainsäädäntövaiheessa kantaa useampaan järjestyksenvalvojan oikeuteen ja niiden lainmukaisuuteen.

Käytännön työelämässä tehdyt toimenpiteet liikkuvat välillä lainsäädännön raja-alueella, mutta osassa toimivaltaan liittyvissä säädöksissä ne on kuvattu erittäin väljästi ja näin mahdollistavat yksittäisten järjestyksenvalvojien erilaiset tulkinnat säädöksen sisällöistä. Myös järjestyksenvalvojien henkilökohtaiset ominaisuudet vaihtelevat suuresti ja näin ollen vaikuttavat siihen, että miten he voivat tosiasiallisesti toimivaltaansa käyttää. Jalkapallo-otteluissa vastaan tuleva suurehko väkivallan uhka ja suurten kannattajamassojen hallinnointi suurentaa toleranssia puuttua otteluissa tapahtuneisiin järjestyshäiriöihin.

Asiasanat: järjestyksenvalvoja, jalkapallo, yleisötilaisuus, toimivaltuudet

Mika Siltala

Challenges of Security Guard's Jurisdiction in Football Matches under the Assembly Act

Year

2022

Pages

64

This thesis processes with statutory powers of security guards and their use in football matches in Finland. Football matches in Finland are public events in accordance with the Act on Assemblies. (530/1999), which are therefore also subject to regulations accordance with law. Section 17 of the Act on Assembly states that the organizer of a public events is responsible for its safety and security. In general, the organizers of football matches have appointed security guards to the matches to maintain order and safety. The aim for this thesis is to find out whether the statutory powers given to security guards are sufficient to maintain order and security in these matches and whether crimes and accidents at matches can be prevented.

The thesis is commissioned by Securitas Events Oy, which acts as a security partner for several Veikkausliiga teams. In the theoretical part of the thesis, the most important research method has been legal dogmatics. The research has been supplemented by organizing thematic interview to different personel who have been responsible for safety and security in football matches.

Based on the results of the research, the regulations concerning the statutory powers of security guards are reasonably dimensioned, but due to different operational areas theregulations cannot to be used effectively in all areas of activity. The increase of statutory powers is difficult because of constitutional prohibition on delegating the exercise of significant official authority to non-authoritative personnel, and the Committee on Constitutional Affairs has already had to take a position on several security guards' rights during the legislative phase.

The measures taken in practical working life sometimes move within the border line of legislation, but in some of the regulations related to competence they are described very loosely and thus allow different interpretations of the issues by individual security guards. The personal attributes of security guards also vary significantly and thus affect how they can effectively use their statutory powers. The relatively high threat of violence from certain spectators in football matches and the crowds of supporters increase the tolerance for intervening with crimes and disturbances which occur in these matches.

Keywords: Security Guard, Football, Public Event, Statutory Powers

Lakiluettelo ja lyhenteet

AlkoL	Alkoholilaki	1102/2017
ArpaL	Arpajaislaki	1047/2001
HL	Hallintolaki	434/2003
JL	Järjestyslaki	612/2003
JVL	Laki järjestyksenvalvojista (kumottu)	539/1999
Kemikaaliturvallisuuslaki	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta	390/2005
KokL	Kokoontumislaki	530/1999
KSL	Kuluttajansuojalaki	38/1978
KuTuL	Kuluttajaturvallisuuslaki	920/2011
LYTP	Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista	1085/2015
MKRL	Maankäyttö- ja rakennuslaki	132/1999
PeL	Pelastuslaki	379/2011
PKL	Pakkokeinolaki	806/2011
PL	Perustuslaki	731/1999
PoL	Poliisilaki	872/2011
RL	Rikoslaki	39/1889
TTL	Työturvallisuuslaki	738/2002
VahL	Vahingonkorvauslaki	412/1974
YhdL	Yhdistyslaki	503/1989

Sisällys

1	Johdanto	10
2	Tutkimusasetelma	10
2.1	Tutkimuksen tausta.....	11
2.2	Tutkimuksen toimeksiantaja	12
2.3	Tutkimuksen rakenne ja tutkimusongelma	13
2.4	Tutkimuksen rajaaminen	14
2.5	Työn metodologiset valinnat	15
2.5.1	Oikeusdogmatiikka	15
2.5.2	Laadullinen analyysi	16
2.6	Lähdeaineisto	16
2.7	Keskeiset käsitteet	16
3	Järjestys ja turvallisuus lainsäädännössä sekä julkisen vallan käyttäminen	17
3.1	Julkinen valta ja perusoikeuksien toteutuminen järjestyksenvalvojen toimenpiteiden aikana	18
3.2	Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoiminta järjestyksenvalvontatehtävissä....	20
4	Ottelutapahtumissa tapahtuvat rikokset ja järjestyshäiriöt	21
4.1	Pyrotuotteiden käyttäminen	22
4.2	Väkivaltainen käyttäytyminen	22
4.3	Esineiden heittäminen	23
4.4	Kentälle ryntääminen	23
4.5	Rasismi	24
5	Järjestyksenvalvoja lainsäädännössä.....	24
5.1	Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista	25
5.2	Järjestyksenvalvojan asettaminen	25
5.3	Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen	26
5.4	Tilapäinen järjestyksenvalvoja	26
5.5	Järjestyksenvalvojan toimivaltuudet	27
5.5.1	Pääsyn estäminen	29
5.5.2	Henkilön poistaminen sekä järjestyksperäinen kiinniottaminen	31
5.5.3	Säilöissä aluksilla ja yleisötilaisuuksissa sekä säilöissä pidettyjen kohtelu ja menettely säilössä pitämisestä.	33
5.5.4	Rikoksesta epäillyn kiinniottaminen	34
5.5.5	Turvallisuustarkastus	37
5.5.6	Kiellettyjen esineiden ja aineiden poisottaminen	38
5.5.7	Voimakeinojen käyttö ja voimankäyttövälineet	39
5.5.8	Järjestyksenvalvojan oikeus tilaisuuden keskeyttämiseen	40

6	Ottelutapahtumassa oleviin järjestyksenvalvojiin ja heidän toimintaan liittyvä muu ohjeistus.....	41
6.1	Ottelujärjestäjien, seurojen ja kannattajien vastuu	41
6.2	Turvallisuutta, turvatoimia ja palveluita koskevasta yhdenmukaisuudesta lähestymistavasta jalkapallo-otteluissa ja muissa urheilutilaisuuksissa tehty Euroopan neuvoston yleissopimus	42
6.3	Suomen palloliiton turvallisuusmääräykset.....	43
6.4	Katsojien porttikieltojärjestelmä	44
6.5	Muu lainsäädäntö	45
7	Haastattelu ja sen tulokset.....	46
7.1	Haastattelun järjestäminen	46
7.2	Haastattelun tulokset	47
7.2.1	Teema 1: Jalkapallo-otteluissa tapahtuvat rikokset ja järjestyshäiriöt	48
7.2.2	Teema 2: Järjestyksenvalvontatoiminta	50
7.2.3	Teema 3: Järjestyksenvalvojen toimivaltuuksien riittäminen.....	50
7.2.4	Teema 4: Järjestyksenvalvojen valmiudet käyttää toimivaltuuksia	53
8	Johtopäätökset.....	54
9	Arviointi, luotettavuus ja käytettävyys	56
	Lähteet	58
	Kuviot.....	61
	Taulukot.....	61
	Liitteet	62

1 Johdanto

Jalkapallo-otteluissa tapahtuvat järjestyshäiriöt ja rikokset ovat usein uutisoinnin kohteena. Maailmalla yleistynyt huliganismi on myös Suomessa ottanut pientä jalansijaa ja ottelutapahtumiin kohdistuvaa turvallisuussuunnittelua joudutaan jatkuvasti kehittämään ja käyttämään siihen enemmän resursseja. Samaan aikaan yksityisen turvallisuusalan tehtäväkenttä laajentuu ja suurilta osin järjestyksenvalvojat joutuvat enemmän ja enemmän vaativampiin uhkatilanteisiin.

Jalkapallo-otteluiden järjestäjät ovat ankarassa vastuussa sekä tapahtuman turvallisuudesta, että ottelutapahtumissa käyvien fanien käyttäytymisestä. Pahimmissa tapauksissa joukkueille saatetaan langettaa tuhansien eurojen sopimussanktioita otteluissa tapahtuvista järjestyshäiriöistä.¹ Tämän lisäksi myös kuluttajien turvallisuus on suurissa osin tapahtumajärjestäjän vastuulla. Sopimusperusteisten sanktioiden lisäksi myös erilaiset lakiperusteiset vastuut ovat ottelutapahtumien järjestäjillä mahdollisuuksina. Näitä häiriöitä ja rikoksia varten on tapahtumiin asetettu järjestyksenvalvojia. Järjestyksenvalvojalla on tosiasiallinen vaikutus siihen, mitä rikoksia ja häiriöitä ottelutapahtumissa tapahtuu. Heidän toimintansa vaikuttaa myös siihen, miten mahdolliset rikoksentekijät ja häiriökäyttäytyjät saadaan edesvastuuseen teoistaan.

Järjestyksenvalvojiin liittyvä uusiin lainsäädäntö on tullut voimaan vuoden 2017 alussa. Tällöin yhdistettiin jo kumottu laki järjestyksenvalvojista lakiin yksityisistä turvallisuuspalveluista. Onko tähän lakiin saatu järjestyksenvalvojille tarvittavat toimivaltuudet, jotta heillä on mahdollisuudet pitää jalkapallo-ottelut lainmukaisina sekä estää ottelutapahtumissa tapahtuvat järjestyshäiriöt sekä rikokset?

2 Tutkimusasetelma

Tutkimusasetelma on kokonaisuus, joka pitää sisällään tutkimusongelman, käytettävät empiiriset aineistot sekä niiden analysoinnin. Tutkimusasetelman osaksi voidaan katsoa myös teoreettinen viitekehys sekä sen myötä keskeiset käsitteet. Tutkimuksen asetelma on se, jolla tutkimus saadaan eroamaan muista samankaltaisista tutkimuksista tehden siitä ainutlaatuisen.²

¹ UOL 4/2021 Dnro 24/2020

² Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, s. 63-70.

2.1 Tutkimuksen tausta

Kokoontumislain (530/1999) (myöhemmin KokL) 17 § mukaisesti yleisötilaisuuden järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa. Yleisesti tähän päästäkseen on yleisötilaisuuteen asetettu järjestyksenvalvojia. Järjestyksenvalvojien asettamisesta yleisötilaisuuteen säädetään laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015) (myöhemmin LYTP) 26 §:ssä. LYTP säätelee myös järjestyksenvalvojien erityisistä oikeuksia. Näitä erityisiä järjestyksenvalvojille annettuja oikeuksia ovat pääsyn estäminen, poistaminen, säilöäpito, kiinniotto, turvallisuustarkastuksen tekeminen, kiellettyjen esineiden ja aineiden poisottamisen oikeus sekä oikeus käyttää voimakeinoja. Myös KokL 22 § mukainen oikeus estää, keskeyttää tai päättää yleisötilaisuus katsotaan tässä tutkimuksessa osaksi järjestyksenvalvojan erityisiä oikeuksia. Voidaanko näillä järjestyksenvalvojille lainsäädännössä annetuilla erityisillä oikeuksilla tosiasiallisesti turvata jalkapallo-otteluissa järjestys ja turvallisuus, kun otetaan huomioon mahdollisten rikosten, häiriöiden ja olosuhteiden muodot jalkapalloympäristössä?

Jalkapallo-ottelut ovat Suomessa yleisötilaisuuksia, mutta niiden turvallisuusympäristö eroaa huomattavan paljon muista yleisötilaisuuksista. Väkivaltainen käyttäytyminen ja järjestyshäiriöt ovat kansainvälinen ongelma eurooppalaisessa jalkapallokulttuurissa ja tämänlaisen käyttäytymisen vähentämiseen on pyritty löytämään keinoja ympäri Eurooppaa.³

Jalkapallo-ottelutapahtumien turvallisuudesta on tehty useita tutkimuksia. Esimerkiksi vuonna 2010 tanskalaisen pääsarjajoukkue Brøndbyn otteluihin osallistuville tehdyn tutkimuksen mukaan 16 % vastaajista oli kokenut ottelun yhteydessä tilanteita, joita he kuvailisivat vaarallisiksi. Näistä vaarallisiksi koetuista tapahtumista 0,7 % olivat vastaajien mukaan hengenvaarallisia sekä 6,4 % erittäin vaarallisia. Tämä tarkoittaa siis, että melkein viidennes yleisöstä olivat olleet mukana tapahtumissa, jotka olivat heidän omasta mielestään vaarallisia. Tutkimuksen mukaan vaarallisimmat ajat katsojille ottelutapahtuman aikana olivat itse ottelun ollessa käynnissä, sekä ottelun päättyttyä.⁴

Suomen poliisilta saadun tilaston mukaan jalkapallo-otteluissa esiintyy jonkin verran rikoksia, kuten kuviossa 1 näkyy. Tilasto on Helsingin poliisilaitoksen keräämää tietoa ja siinä ei ole eritelty rikosnimikkeitä niin, että ne voitaisiin liittää taulukkoon. Yleisesti poliisista kerrotaan, että pääosin ilmoitukset ovat räjähdერიoksia, vahingontekoja, poliisilain perusteella tehtyjä kiinniottoja, järjestystä ylläpitävien henkilöiden vastustamisia sekä pahoinpitelyjä.⁵ Taulukosta voidaan myös päätellä, että viimeisen kolmen vuoden aikana

³ Albrecht, Dow, Plecas & Das 2015, s.1-2.

⁴ Kemp & Smith 2010, s.22-26.

⁵ Leppämäki 2022.

Helsingissä jalkapallo-otteluissa tapahtuneet poliisin reagoimista vaatineet tapahtumat ovat olleet kasvavassa trendissä. Näin ollen myös järjestyksenvalvojien kohtaamat rikokset ja järjestyshäiriöt ovat myös kasvavassa trendissä, sillä pääsääntöisesti jalkapallo-otteluiden järjestyksenvalvonta kuuluu ensisijaisesti järjestyksenvalvojille ennen poliisia.

Helsinki, jalkapallo	2019	2020	2021
Kiinniotettujen lukumäärä	16	5	13
Poistettujen lukumäärä	16	24	51
Sakkojen lukumäärä	2	4	6
Ilmoitusten lukumäärä	9	4	14

Taulukko 1: Poliisin tilasto

2.2 Tutkimuksen toimeksiantaja

Tutkimuksen toimeksiantajana toimii Securitas Events Oy. Securitas Events on erikoistunut erilaisten yritystapahtumien ja yleisötilaisuuksien turvallisuuspalveluiden tuottamiseen valtakunnallisesti. Securitas Events tarjoaa koko tapahtuman turvallisuuden yhden toimijan periaatteella ja sen vahvuutena on monipuolinen, vuosien kokemus erilaisista tapahtumista. Se on perustettu vuonna 2004 ja vuonna 2020 sen liikevaihto oli 2,6 miljoonaa euroa.⁶

Securitas Events toimittaa Bolt Arenan järjestyksenvalvonnan. Bolt Arena on vuonna 2000 valmistunut jalkapallostadion Helsingin Töölössä. Stadionille mahtuu yhteensä 10 770 katsojaa ja se toimii Veikkausliigajoukkueiden HJK:n ja HIFK:n kotistadionina. Bolt Arenan kentän

⁶ Kauppalehti 2022. Securitas Events.

pinta on FIFA-hyväksytty keinotekoinen jalkapallonurmi. Veikkausliigan lisäksi Bolt Arenalla pelataan kansainvälisiä jalkapallo-otteluita sekä järjestetään yritystapahtumia ja konsertteja. Stadionilla on ravintola, jolla on anniskeluluvat.⁷

Securitas Eventsin mukaan heidän erottava kilpailutekijä on erittäin asiakaspalveluhenkinen ja osaava henkilökunta. Securitas Events kouluttaa jatkuvasti henkilöstöään, jotta asiakas saa parhaita mahdollista palvelua.⁸ Haasteet ja ongelmat järjestyksenvalvonnan toimivaltuuksien kanssa, ovat asioita joista järjestyksenvalvojien on hyvä olla tietoisia. Varsinkin jalkapalloympäristössä työskentelevien järjestyksenvalvojien on hankalasta työskentely-ympäristöstä johtuen tiedostettava lainsäädännön rajat, omat oikeudet ja velvollisuudet sekä mahdollisuudet vaikuttaa turvallisemman tapahtuman luomiseen.

2.3 Tutkimuksen rakenne ja tutkimusongelma

Tutkimuksen rakenne etenee siten, että johdannon eli ensimmäisen luvun jälkeen käydään läpi tutkimuksen asetelma. Tähän sisältyy tutkimuksen tausta, toimeksiantaja sekä tutkimusongelma. Tutkimusta rajataan niin, että lukija ymmärtää tutkimukseen kohdistuvan aihepiirin. Oikeusdogmaattista tutkimusta koskevat käsitteet avataan sekä oikeusdogmaattisen tutkimuksen teoriaa käsitellään niin, että tutkimuskysymyksiin pyritään löytämään vastauksia. Laadullisen tutkimuksen teoria selitetään auki ja kerrotaan, miksi tutkimusta täydennetään haastatteluosiolla. Myös keskeiset käsitteet sekä tutkimuksessa käytetty lähdeaineistoa kuvaillaan.

Kolmannessa luvussa syvennyttään suomen lainsäädännön perusoikeuksiin sekä peilataan yksityisen turvallisuusalan käyttämää julkista valtaa julkisen sektorin toimivaltuuksiin. Myös lainsäädännön kautta selitetään toimintaa rajoittavat periaatteita auki ja miten esimerkiksi hyvän hallinnon periaatteet vaikuttavat järjestyksenvalvonnan toimintaan.

Neljännessä luvussa käsitellään ottelutapahtumissa tai niiden välittömässä läheisyydessä tapahtuvia rikoksia ja järjestyshäiriöitä. Luvussa käydään läpi oikeuskäytännön kautta rikosten tunnusmerkistöjä, sekä käydään läpi rangaistusasteikoita erilaisista tapahtumiin liittyvistä rikoksista.

Viidennen luvun teema on järjestyksenvalvojan toimivaltuudet. Tavoitteena on käydä läpi järjestyksenvalvojan asettaminen, sekä järjestyksenvalvojan toimivaltuuksien raja-arvoja

⁷ HJK 2022.

⁸ Securitas 2022.

oikeuskäytännön avulla. Tässä yhteydessä tarkastellaan myös KokL:n 22 §:n mukaista yleisötilaisuuden estämistä, keskeyttämistä ja päättämistä koskevaa oikeuskäytäntöä.

Kuudennessa luvussa käsitellään muuta lainsäädäntöä joka saattaa vaikuttaa järjestyksenvalvojen toimintaan jalkapallo-otteluissa. Myös erilaiset sopimuksiin rinnastettavat säännöt otetaan tarkempaan tarkasteluun luvussa. Taustoitetaan, mihin eri osapuolet sitoutuvat järjestäessään jalkapallo-otteluita sekä mihin katsojat sitoutuvat ostaessaan lipun ja tulemalla paikalle.

Seitsemännessä luvussa käydään laadullisen tutkimuksen asetelma ja tulokset läpi. Luvussa esitellään, miten laadullinen osuus tutkimuksesta toteutettiin sekä ketä haastatteluosuudessa on haastateltu. Käydään läpi myös se, millä periaatteella haastateltavat on valittu.

Tämän oikeusdogmaattisen tutkimuksen, jota täydennetään laadullisella tutkimuksella, tarkoitus on selvittää lainsäädännön nykytilaa ja sen antamia mahdollisuuksia täyttää tapahtumajärjestäjää velvoittavat kokoontumislain lainkohdat. Tutkimuskysymykset on käyty läpi yhdessä toimeksiantajan kanssa ja ovat seuraavanlaiset:

1. Riittävätkö järjestyksenvalvojen laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetut erityiset toimivaltuudet jalkapallo-otteluiden järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi?
2. Onko järjestyksenvalvojen tarvittavat edellytykset selvittää jalkapallo-ottelutapahtumissa tehtävistä toimenpiteistä?

2.4 Tutkimuksen rajaaminen

Tutkimuksessa tarkastellaan pääasiallisesti LYTP:ssä mainittuja järjestyksenvalvojen erityisiä toimivaltuuksia sekä lisäksi kokoontumislain 22 §:n mukaista yleisötilaisuuden estämistä, keskeyttämistä ja päättämistä koskevaa oikeutta. Tutkimuksen ulkopuolelle rajataan erilaiset erikoistilanteiden tuomat oikeuttamisperusteet, kuten PoL 5 § mukaiset poliisimiestä avustavan henkilön valtuudet, sekä rikoslain (39/1889) (myöhemmin RL) vastuuvapausperusteet eli hätävarjelu ja pakkotila. Myös pakkokeinolain 1 luvun 5 § mukainen itseapu sekä 2:n luvun 2 mukainen yleinen kiinniotto-oikeus rajataan pois tutkimuksesta. Näitä oikeuksia ja vastuuvapautusperiaatteita kuitenkin sivutaan tutkimuksessa, mutta niihin ei syvennytä. Tutkimuksessa rajataan myös pois järjestyksenvalvojen toimivaltaan liittyvät haasteet, kun eteen tulee työturvallisuuslain (738/2002) 23 § mukainen työstä pidättäytymisen mahdollisuus. Työturvallisuus otetaan kuitenkin huomioon kokonaisuutena, mutta sen vaikutuksia yksittäisiin järjestyksenvalvojen toimenpiteisiin ei tutkita syvällisesti.

Tutkimuksessa otetaan kantaa vain LYTP 26 § mukaisesti asetettuun järjestyksenvalvojaan ja oikeuksiin, koska LYTP 28 § mukainen poliisin tai rajavartiolaitoksen avuksi asetettu järjestyksenvalvoja ei voi toimia yleisötilaisuuksissa. Myöskään LYTP:n 51 § mukaista koiran mukana pitämistä ei käsitellä tutkimuksessa.

2.5 Työn metodologiset valinnat

Tutkimuksen tarkoituksena on ratkaista tutkimuskohteen lainalaisuuksia ja toimintaperiaatteita. Oikeudellisessa tutkimuksessa aiheen pitää jollain tavalla liittyä oikeusnormeihin ja niillä toteutettavaan yhteiskunnalliseen sääntelyyn tai oikeudelliseen ajatteluun. Oikeudenalojen perusjako on yleisesti jaettu yksityisoikeuteen ja julkisoikeuteen, mutta nykyaikana käsitteiden väli on käynyt osittain epäselväksi. Oikeudellinen tutkimus voidaan myös jakaa oikeusaloittain, mutta tämän tyylinen ei johdu tutkimusongelmista eikä se ole myöskään kovin tarkkarajainen. Yksityistä turvallisuusalaa koskevan lainsäädännön analysointi ei ole mahdollista pelkästään yksittäisen oikeudenalan näkökulmasta. Oikeustieteellinen viitekehys on kuitenkin tutkimukselle määriteltävä, koska tutkimuksen on perustuttava oikeusjärjestykseen.⁹

2.5.1 Oikeusdogmatiikka

Tutkimuksen pääasiallinen metodologia on lainoppi eli oikeusdogmatiikka. Se rakentuu siis voimassa olevien oikeuslähteiden varaan. Oikeusdogmatiikassa ensisijaisena tavoitteena on selvittää, mikä on voimassa olevan oikeuden sisältä käsiteltävässä oikeusongelmassa. Tällöin vastataan kysymykseen, kuinka ajankohtaisessa tilanteessa pitäisi toimia, kun otetaan huomioon oikeusjärjestys. Toisena tavoitteena oikeusdogmatiikassa on voimassa olevan oikeuden jäsenitys. Jäsentämisen eli systematisoinnin tarkoituksena on oikeudellisen käsitejärjestelmän luominen ja kehittäminen, jonka varassa oikeutta sitten tulkitaan.¹⁰

Lainoppi antaa siis kuvauksen voimassaolevasta oikeudesta. Lainopin lauseet kuvailevat voimassaolevaa oikeuden sisältöä, mutta se ei ole täysin puhdas kuvaus oikeudesta. Lainopin puitteissa voidaan myös vertailla kotimaan oikeusjärjestystä, sen normeja ja käytäntöjä muiden maiden oikeusjärjestykseen. Ollakseen sidottu voimassaolevaan oikeuteen, täytyy lainopin harjoittajalla olla sisäinen näkökulma oikeuteen.¹¹

⁹ Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, s.17-19.

¹⁰ Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, s.19-21.

¹¹ Hirvonen 2011, 21-26.

2.5.2 Laadullinen analyysi

Työn kvalitatiivinen osuus tehdään teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun avulla. Teemahaastattelun ideana on korostaa ihmisten tulkintoja asioista, heidän asioille antamia merkityksiä sekä sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Haastattelussa pyritään etsimään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta. Haastattelussa esiintyvät kysymykset perustuvat tutkimuksen viitekehykseen.¹²

Tutkimuksen laadullisella osuudella pyritään siis täydentämään oikeusdogmaattisella tutkimuksella saatua tietoa.

2.6 Lähdeaineisto

Lähteet ovat olennainen osa tutkimustyötä. Aikaisempiin tutkimuksiin viittaamalla pystytään todistamaan perehtyminen aihealueeseen sekä kertomaan onko vastaavia tutkimuksia tehty aikaisemmin.¹³ Pääasiallisesti lähteinä tutkimuksen teoriaosiossa käytetään eri oikeuslähteitä. Tutkimuksessa esillä olevat asiat esitetään pääsääntöisesti lakien ja asetusten säädöstekstien kautta, mutta säädöstekstien epätasällisuuden ja moniselitteisyyden takia säädöstekstiä käydään läpi syvällisemmin käyttäen apuna muita oikeudellisia aineistoja. Näihin kuuluu esimerkiksi säädösten valmisteluaineistot, oikeustapaukset sekä oikeuskirjallisuus.

2.7 Keskeiset käsitteet

Tässä kappaleessa esitetään opinnäytetyössä esiintyvät keskeiset käsitteet. Opinnäytetyössä esiintyvistä laeista on erillinen luettelo, joita ei käsitellä tässä kappaleessa. Aiheesta johtuen käsitteistö pyörii yksityisen turvallisuusalan ja yleisötilaisuuksien järjestämiseen liittyvän sanaston parissa.

Julkinen valta

Julkisella vallalla käsitetään pääsääntöisesti valtion yksipuolista vallankäyttöä mm. kansalaisiaan kohtaan.

¹² Tuomi & Sarajärvi 2018, s.87-88.

¹³ Heinonen, Keinänen & Paasonen 2013, s.30-31.

Järjestyksenvalvoja

Järjestyksenvalvoja on henkilö, jolle on laissa annettu tehtävä valvoa järjestystä ja turvallisuutta sekä ennaltaehkäistä rikoksia ja onnettomuuksia toimialueellaan.

Toimivalta

Toimivallalla tarkoitetaan tässä yhteydessä lakiin perustuvaa valtaa päättää jostain asiasta.

Yleisötilaisuus

Yleisötilaisuus on yleisölle avoin huvitilaisuus, kilpailu, näytös tai muu näihin rinnastettava tilaisuus.

3 Järjestys ja turvallisuus lainsäädännössä sekä julkisen vallan käyttäminen

Lainsäädännössä yleisellä järjestyksellä ja turvallisuudella tarkoitetaan kaksiosaista asiaa. Ensimmäisen osa muodostuu yleisestä järjestyksestä ja toinen yleisestä turvallisuudesta. Yleisellä järjestyksellä on tarkoitettu normaalin tilan säilymistä lähinnä yleisillä paikoilla. Eli kyseessä olisi tila, jossa normaalin keskivertokansalaisen arvomaailman mukainen tila tekee mahdolliseksi kanssakäymisen muiden kanssa. Normaaliin tilaan kuuluu se, ettei järjestystä loukata enempää, kuin paikan tai tapahtuman luonteeseen nähden on soveliasta. Yleiseen järjestykseen katsotaan myös se, ettei rauhaa häiritä ihmisten enemmistöä loukkaavalla käytöksellä. Huonon käytöksen rajat myös vaihtelevat ajan, paikan ja muiden olosuhteiden mukaan. Turvallisuudella tarkoitetaan taas tilannetta, jossa ihmiset voivat pelkäämättä ja toisten estämättä käyttää omia perusoikeuksiaan. Näistä perusoikeuksista yleensä kyseessä on henkilökohtainen koskemattomuus, mutta myös muita perusoikeuksia kuten omaisuuden suojaa koskeviin perusoikeuksien loukkaamisiin voidaan viitata turvallisuudella.¹⁴

Järjestys ja turvallisuus ovat sidottuja toisiinsa, koska epäjärjestys luo turvattomuutta. Välillä saattaa tulla tilanteita, joissa on vaikea erottaa, että rikotaanko järjestystä vai turvallisuutta, vaiko molempia. Käsitteet eivät ole tyhjentäviä ja ne saavatkin paljon merkitystä niistä sisältävien käsky- ja kieltonormien kautta. Yhteiskunnan ja kansalaisten moraalikäsitteiden muutos vaikuttaakin käsitteparin sisältöön. Lain noudattamista valvovan elimen onkin otettava huomioon yksittäistapauksessa se, että rikkooko mahdollinen teko

¹⁴ HE 20/2002 vp. s.33.

järjestystä tai turvallisuutta. Voiko siis esimerkiksi järjestyksenvalvojan subjektiivinen kokemus järjestyksen rikkoontumisesta olla ainoa toimivaltaa luova asia?¹⁵

KokL:n valmisteluaineistossa ei ole otettu kantaa yleisötilaisuuksien järjestyksen määritelmään. Järjestyslain (612/2003) (myöhemmin JL) valmisteluaineistossa on kuitenkin otettu yleisen järjestyksen määritelmässä huomioon myös yleisötapahtuman laatu. Näin voidaan olettaa, että myös yksittäisten yleisötilaisuuksien järjestyksen määritelmä on samansuuntainen kuin yleinenkin järjestys. Näin ollen normaali tila yleisötapahtumassa on se, missä tapahtuman järjestystä ei loukata enempää kuin se tapahtuman luonteeseen nähden on soveliasta. Yleisötapahtuman turvallisuuden määritelmä olisi taas samansuuntainen kuin JL:n perusteluissa.

3.1 Julkinen valta ja perusoikeuksien toteutuminen järjestyksenvalvojien toimenpiteiden aikana

Julkinen valta -käsitettä ei voida tyhjentävästi määritellä, vaan sitä voidaan perustuslain (731/1999) (myöhemmin (PL) sallimissa rajoissa supistaa tai laajentaa. PL 2 § 4 momentti säättää, että julkisen vallan käytön on aina perustuttava lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava lakia. Vaikeutta asiaan tuo se, että kun julkisen vallan käyttöä ei voida tyhjentävästi määritellä, niin ennakolta ei voida myöskään aina tietää onko kyseessä julkisen vallan käyttöä. Myös merkittävän julkisen vallan käytön rajat ovat epäselvät samasta syystä.¹⁶

PL 124 § säättää, että julkisen hallintotehtävän voi antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi, eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Jos tehtävä kuitenkin sisältää merkittävää julkisen vallan käyttöä, ei tehtävää voida antaa kuin viranomaiselle. Pykälässä pyritään PL:n perusteluiden mukaan korostamaan sitä, että julkisten hallintotehtävien hoitaminen kuuluu pääsääntöisesti viranomaisille ja niiden antaminen muille kuin viranomaisille on rajoitettua. Tarkoituksenmukaisuusvaatimus on oikeudellinen edellytys, mutta sen täyttyminen vaatii tapauksenmukaista harkintaa. Perusoikeuksien rikkomisen kieltä korostaa, että jos tehtäviä annetaan viranomaisten ulkopuolelle, täytyy julkista valtaa käyttävän instanssin tai henkilön olla tarpeeksi koulutettuja ja asiantuntevia käsillä olevaan julkiseen hallintotehtävään. Oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimuksen osalta täytyisi hallintotehtävää hoitavan tahon kiinnittää

¹⁵ HE 20/2002 vp. s.33.

¹⁶ Hautamäki 2016, s.118-120.

huomiota muun muassa yhdenvertaisuuteen, yksilön kielellisiin perusoikeuksiin, oikeuteen tuulla kuulluksi, vaatimukseen päätöksen perusteleminen ja oikeuteen hakea muutosta. PL:n perusteluissa 124 § pykälän viimeistä virkettä on selitetty esimerkin voimalla niin, että itsenäinen oikeus käyttää voimakeinoja tai muulla tavoin voimakas puuttuminen ihmisten perusoikeuksiin olisi tällaista merkittävää julkisen vallan käyttöä.¹⁷ Kerttula toteaaakin kirjassaan, että perustelut merkittävän julkisen vallan käyttämisen kieltoa kohtaan ovat varsin niukasti esitelty. Näin ollen rajanvetoa siitä, mikä on tosiasiallisesti merkittävää julkisen vallan käyttöä, ei saada perusteluista katsottua.¹⁸

Järjestyksenvalvojien suhdetta julkisen vallan käyttäjinä on mietitty jo nyt kumotun edellisen järjestyksenvalvojia koskevan lainsäädännön eli lain järjestyksenvalvojista (539/1999) (myöhemmin JVL) valmisteluasiakirjoissa. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa kyseisen lain valmistelun yhteydessä järjestyksenvalvojien tehtäviksi katsottiin sellaiset paikkaan sidotut, ulkona tai sisällä järjestettävät tapahtumat, joihin ihmiset tulevat vapaasta tahdostaan ja joihin heitä voi kertyä niin paljon, että on aihetta kiinnittää huomiota järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen. Näiltä osin tämä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen liittyy ihmisten tahdonvapauden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen. Julkisen vallan tehtävänä on siis turvata järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen paikoissa johon järjestyksenvalvojan voi asettaa tai muutoin luoda asianmukaiset edellytykset järjestyksen ja turvallisuuden säilymiseksi. Perusteluina järjestyksenvalvojien oikeuksille käyttää julkista valtaa käytettiin myös sitä, että poliisin resurssit eivät riittäisi järjestyksenvalvojille tarkoitetun tehtäväkentän hoitamiseksi. Järjestyksenvalvojien itsenäinen voimankäyttöoikeus ei olisi PL 124 §:n mukaista merkittävää julkisen vallan käyttöä, sillä järjestyksenvalvojien tehtävät, voimankäyttö mukaan lukien, liittyvät aina varta vasten järjestettyyn tilaisuuteen, joten ne ovat aina tapauskohtaisia ja ajallisesti sidottuja. Kerttula muun muassa kritisoi perusteluja siinä mielessä, että esimerkiksi majoitus- ja ravitsemusliikkeisiin, leirintäalueille sekä matkustaja-aluksille asetetut järjestyksenvalvojat eivät pääsääntöisesti ole rajoitettu tiettyyn yksittäiseen tilaisuuteen vaan toiminta on jatkuvaa.¹⁹ Pelkästään KoKL:n mukaisen järjestyksenvalvojan asettaminen olisi siis perusteluiden mukainen.²⁰ Itse olen myös sitä mieltä asiassa, että myöskään KoKL:n mukainen järjestyksenvalvojan asettaminen ei täytä perusteluiden mukaisuutta. KoKL:n mukaisesti esimerkiksi erilaisiin huvipuistoihin ja elokuvateattereihin asetetut järjestyksenvalvojat eivät ole ajallisesti sidottuja, vaan kyseessä on jatkuvaluontoista toimintaa. Asiaa on käsitelty muun muassa hallinto-oikeudessa, joissa kyseisenlaiset jatkuvat tilaisuudet on mielletty yleisötilaisuuksiksi.²¹ Jalkapallo-otteluihin

¹⁷ HE 1/1998, s. 179.

¹⁸ Kerttula 2010, s.157.

¹⁹ Kerttula 2010, s.164-165.

²⁰ PeVL 44/1998, s.2-3.

²¹ Ks. HAO 10.06.2015 T 0772

tulkinnalla ei kuitenkaan olisi väliä. Ne ovat pääsääntöisesti ajallisesti rajoitettuja tilaisuuksia.

Järjestyksenvalvojien käyttäessä julkista valtaa, on heidän myös osittain toteutettava hyvää hallintotapaa. Välitöntä julkista valtaa käyttävien henkilöiden sääntely täytyy olla säännelty riittävän täsmällisesti ja asianmukaisesti. Hyvän hallinnon yksi lähtökohdista on se, että henkilöt ovat saaneet riittävän koulutuksen ja perehtyneisyyden kyseiseen tehtävään. Myös henkilöiden sopiminen tehtävään ja koko julkisen hallintotehtävän valvonta on osa hyvän hallinnon määritelmiä. Hallintolaissa (434/2003) ei kuitenkaan määritellä tämän tyyllisiä hyvän hallinnon takeita, vaan ne ovat enemmänkin mainittuja vain lainvalmisteluaineistoissa. Selvennyksen vuoksi järjestyksenvalvojan suorittaessa toimivaltansa mukaisia tehtäviä ei hän tosiasiallisesti tee kovinkaan merkittävää hallinnollista päätöksentekoa. Järjestyksenvalvojan toiminta on enemmänkin tosiasiallista hallintotoimea.²²

3.2 Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoiminta järjestyksenvalvontatehtävissä

Poliisilla ja järjestyksenvalvojilla on tehtävien suhteen osittain saman tyyllisiä tehtäviä, mutta roolit eroavat kuitenkin selkeästi. Poliisin tehtävät luetellaan poliisilain (872/2011) (myöhemmin PoL) 1 §:ssä. Sen mukaisesti poliisin tehtävänä on oikeus ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Säännöksen toisessa momentissa säädetään, että poliisi toimii yhdessä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ylläpitääkseen turvallisuutta. Lisäksi poliisin on suoritettava heille muut lainsäädännössä määritellyt tehtävät ja annettava jokaiselle tehtäväpiirinsä kuuluvaa apua.

Järjestyksenvalvojien tehtävät ovat taas LYTP 2.1 §:n 11 kohdan mukaisesti järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ja onnettomuuksien estäminen toimialueella. Kerttula on katsonut kirjassaan, että poliisin ja järjestyksenvalvonnan tehtävät muistuttavat toisiaan, mutta selkeimpänä erona on, että järjestyksenvalvojan tehtävästä puuttuu järjestyksen ylläpitämisessä määrittely ”yleinen”. Järjestyksenvalvojan tehtäviin ei myöskään kuulu rikosten selvittäminen tai syyteharkintaan saattaminen. Toisaalta myös poliisilta puuttuu PoL:n mukaisesti tehtäväkentästään onnettomuuksien estäminen, joten oikeudet eroavat molempiin suuntiin.²³

²² Mäenpää 2008, s.29-30.

²³ Kerttula 2010, s.140-141.

LYTP 25.2 §:ssa järjestyksenvalvojille annetaan velvollisuus noudattaa poliisin toimivaltansa rajoissa antamia käskyjä ja määräyksiä. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan tällä korostetaan poliisin velvollisuutta toimia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäjänä ja järjestyksenvalvoja on omalla tavallaan vain avustavassa tehtävässä. Tällä myös eriytetään järjestyksenvalvojan vastuuta niissä tapauksissa, joissa toimeksiantajan antamat määräykset ovat ristiriidassa poliisin antamien käskyjen kanssa. Poliisihan pystyy antamaan järjestyksenvalvoja koskevia määräyksiä ja käskyjä jo ennakolta muun muassa KokL:n 20 § mukaisesti.²⁴

4 Ottelutapahtumissa tapahtuvat rikokset ja järjestyshäiriöt

Rikoksia ovat kaikki rikoslain määrittelemät lainvastaiset teot tai niiden yritykset. Rakenteellisesti rikos on tunnusmerkistön omainen, oikeudenvastainen ja syyllisyyttä osoittava teko tai laiminlyönti. Muodollisesti rikoksen määritelmä on tarkkaan rajattu, mutta käytännössä ongelmaksi tulee määritelmän hallinnointi. Tunnusmerkistön mukaisuudella tarkoitetaan, että rangaistun vääryyden muodot on yksittäisissä rikostunnusmerkistöissä lueteltu tyhjentävästi. Suurimmalta osalta rikoksen tunnusmerkistön mukainen teko on myös oikeudenvastainen. Syyllisyyden osalta teossa eritellään syyntakeisuus ja teon syyksiluettavuus. Myös teon moitittavuus voidaan ottaa huomioon mietittäessä syyllisyyttä tekoon. Syyntakeisuuden esimerkkinä voidaan pitää muun muassa alle 15 vuotiaan henkilön syyntakeettomuutta.²⁵ Syyntakeettomuutta ja syyllisyyttä punnittaessa rikosoikeus perustuu rationaaliseen ihmiskäsitykseen, jossa ihminen harkitsee tekojaan tilanteessa etupainotteisesti, tekee jonkin näköisen ratkaisun ja lopuksi toimii näiden ajatusten mukaisesti. Looginen jatkumo on, että teot ja seuraukset vastaavat sitä, mitä ihmiset ovat miettineet ja hyväksi havainneet. Tämä ajatusmalli ei kuitenkaan tosiasiallisesti vastaa täysin todellisuutta. Ainakaan hyvin nopeissa tilanteissa rationaalisen mallin mukaan toimiminen ei luonnistu. Kuitenkin näissäkin tilanteissa katsotaan, että ihminen on tehnyt jonkin näköisen ratkaisun toimia niin kuin on toiminut.²⁶

Esimerkkeinä otteluissa tapahtuneita rikoksista ja häiriökäyttäytymisestä Suomessa on erilaiset tappelut otteluiden kannattajien välillä, kentälle ryntäämiset joko juhlimaan tai aiheuttaakseen häiriötä sekä erilaisten tavaroiden heittäminen kentälle. Maailmalla on tapahtunut jalkapallo-otteluissa suuriakin turvallisuuspoikkeamia, joista pahimmissa on kuollut useampia kymmeniä henkiä.²⁷ Seuraavaksi on lueteltu erilaisia rikoksia ja

²⁴ Paasonen & Ellonen 2018, s.160)

²⁵ Paasonen & Ellonen 2017, s.58.

²⁶ Vihreälä 2012, s.164.

²⁷ Paasonen 2013, s.18-19.

häiriökäyttäytymisen muotoja, joita on mietitty yleisötilaisuuksien porttikieltoa pohtineessa työryhmässä.

4.1 Pyrotuotteiden käyttäminen

Pyrotuotteiden käyttäminen eri muodoissa on ollut kohtuullisen yleistä viime vuosina. Pyrotuotteisiin luetaan erilaiset merkinantosoihtujen sytyttämiset, paukkupommien räjäyttämiset, merkkisavujen käyttäminen sekä erilaisten materiaalien polttamisen katsomoissa tai sen ulkopuolella. Pyrotuotteiden käyttö luetaan Rikoslain 44 luvun 11§ mukaiseksi räjähderikokseksi, josta maksimirangaistus on 2 vuotta vankeutta. Kyseessä on siis kohtuullisen ankara rikos. Tämä antaa järjestyksenvoimille oikeuden rikosperäiseen kiinniottoon. Pyrotuotteiden käyttäminen aiheuttaa vakavan vaaran kaikille tilaisuuteen osallistuville, kuten yleisölle, turva- ja tapahtumahenkilöstölle, median edustajille sekä otteluiden toimihenkilöille ja pelaajille. Pyrotuotteiden pieni koko aiheuttaa ongelmia niitä etsittäessä. Pyrotuotteiden käyttö suurissa määrin saattaa aiheuttaa ottelutapahtuman keskeytymisen, jolloin mahdollisuudet myös muille järjestyshäiriöille ja häiriökäyttäytymisille kasvaa.²⁸

4.2 Väkivaltainen käyttäytyminen

Porttikieltoa koskevan työryhmän loppuraportissa on mukana myös väkivaltaisen käyttäytymisen esiintyminen jalkapallo-otteluissa, joka olisi katsottu porttikiellon arvoiseksi toiminnaksi. Väkivaltaista käyttäytymistä olisi järjestyksenvoimajia ja erotuomareita kohtaan kohdistuneet fyysiset väkivaltaiset teot, kuten kiinni käymiset ja tönimiset. Myös toisiin katsojiin katsomossa kohdistuneet väkivaltaisuudet sekä itsessään stadionin ulkopuolella tapahtuneet pahoinpitelyt ja kannattajien välillä tapahtuneet yhteentörmäykset olisivat väkivaltaista käyttäytymistä. Väkivaltaisen teon kohteeksi joutuminen aiheuttaa pääsääntöisesti kohteessaan epämiellyttävän tunteen, jolla on negatiivisia vaikutuksia kokemukseen jalkapallo-ottelutapahtumasta. Loppuraportissa suurin osa jalkapallo-otteluissa tapahtuneista häiriökäyttäytymisistä onkin väkivallan kategoriassa.²⁹

Väkivallan sanktiointi on lainsäädännössä rikoslaissa. Pääsääntöisesti kaikenlainen väkivalta, jopa lieväkin, täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Tällöin väkivallan kohdistuessa toisiin katsojiin, henkilökuntaan, kentällä oleviin toimitsijoihin tai pelaajiin, kyseessä olisi jonkin

²⁸ SM 12/2014 s.6.

²⁹ SM 12/2014 s.6.

muotoinen pahoinpitely. Sanktiointi tällaisesta teosta antaa järjestyksenvalvojille oikeuden järjestyksenvalvojan rikosperäisen kiinniotto-oikeuden käyttämiseen. Väkivallan kohdistuessa poliisiin tai järjestyksenvalvojaan, rikosnimikkeet saattavat vaihtua. Poliisi, sekä järjestyksenvalvojat nauttivat lakisääteisiä tehtäviä suorittaessa korotettua rikosoikeudellista suojaa. Näin rikosnimikkeinä voisi tulla järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen, haitanteko virkamiehelle, virkamiehen vastustaminen tai virkamiehen väkivaltainen vastustaminen. Myös erilaiset sovitut tappelut voisivat täyttää RL 21 luvun 12 §:n mukaisen tappeluun osallistumisen tunnusmerkistöt. Väkivallan tekemuotoja on kuitenkin useita, eikä niitä voi välttämättä kaikkia tyhjentävästi luetella. Kuitenkaan ottelutapahtumiin ei kuulu minkäänlainen väkivalta ja pääsääntöisesti LYTP antaa säädöksillään mahdollisuuden puuttua kaikkeen väkivaltaan, jota ottelutapahtumassa esiintyy.³⁰

4.3 Esineiden heittäminen

Esineiden heittäminen voi suurelta osin vaihdella sen mukaan mitä esineitä kentälle heitetään. On suuri ero siinä, että heitetäänkö kentälle kreppipaperia vai täysiä alkoholitölkkejä. Porttikieltotyöryhmä onkin ottanut linjan, että kaikki kentälle heitettävät tavarat voivat potentiaalisesti olla vaarallisia ja ne voivat aiheuttaa vakavia vammoja kaikille tilaisuuteen osallistuville. Fyysisten vammojen lisäksi ottelutapahtuma voidaan joutua keskeyttämään. Esineen osuessa voidaan puhua pahoinpitelyrikoksesta, mutta itsessään esineen heittäminen kentälle on pahimmillaan järjestyksrikkomus. Kummassakin tapauksessa järjestyksenvalvoja voi kuitenkin puuttua tapaukseen. Haasteellista on kuitenkin huomata se, kuka kentälle asioita on heittänyt.³¹

4.4 Kentälle ryntääminen

Kentälle ryntääminen ei ole myöskään oikeusoppineiden mielestä suoraan laissa kuvailtu laiton teko.³² Tämä ei kuitenkaan estä järjestyksenvalvojia puuttumasta toimintaan. Yksi poistamisoikeuden edellytyksistä on, että henkilö oleskelee ilmeisen oikeudettomasti yleisöltä suljetussa osassa. Jalkapallo-ottelussa kenttä on yleisöltä suljettu, joten poistamisoikeus on selkeä. Ottelutapahtuman järjestäjälle olisi tärkeää saada kentälle menneen henkilön tiedot ylös mahdollisia vahingonkorvauksia varten. Tämän hetkisellä lainsäädännöllä henkilöllisyyksien selvittäminen ei ole mahdollista järjestyksenvalvojien toimesta, elleivät

³⁰ Korpela 2022, s.37-40.

³¹ Korpela 2022, s.30

³² Paasonen, Aaltonen & Karjalainen 2015, s.15.

henkilöt todista omia henkilöllisyyksiään. Porttikieltotyöryhmä esitti kuitenkin, että kentälle juoksu jatkossa kriminalisoitaisiin, jonka jälkeen poliisi on ottanut linjan, että kentälle ryntääminen rangaistaisiin järjestyksirikkomuksena. Tämä ei anna kuitenkaan järjestyksenvallvonnalle oikeutta kiinniottaa henkilöä seuraamisen vähäisyyden vuoksi. Teosta voi seurata vain sakkoa, mutta käytännössä poliisi ja tapahtumajärjestäjät haluavat silti henkilöt tai ainakin henkilötiedot itselleen. Tämä asettaa järjestyksenvallvojat hankalaan tilanteeseen kentälle juoksijoiden kohdalla.³³

4.5 Rasismi

Suomen perustuslaissa taataan kaikille yhdenvertaisuus. Syrjintä on ennen kaikkea väärin, oli sen vaikuttimena rotu, etnisyys tai joku muu peruste. Rasismia esiintyy yleensä urheilutapahtumissa katsomohuuteluna. Huuteluun saattaa olla vaikea puuttua, vaikka se täyttäisikin RL 24 luvun 9 ja 10 §:n mukaisen kunnianloukkauksen tai törkeän kunnianloukkauksen merkistöt. Useiden samanaikaisten huutojen takaa voi olla vaikeutta erottaa sanoja ja kunnianloukkauksen ollessa asianomistajarikos, voi yksittäisen järjestyksenvallvojan päätös lähteä tekemään toimenpiteitä olla kohtuullisen suuri. Toiseksi rasistinen huutelu saattaa täyttää tunnusmerkistön kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Asiasta on jo käräjäoikeudesta tullut tuomioita.³⁴ Tällöin yksittäisellä järjestyksenvallvojalla on mahdollisuus toimia, mutta riittääkö osaamisen taso tunnistamaan milloin kyseessä on kunnianloukkauksena tuomittava asia ja milloin kyseeseen voisi tulla kiihottaminen kansanryhmää vastaan? Katsomohuuteluun on siis kokonaisuutena vaikeata puuttua.³⁵

5 Järjestyksenvallvoja lainsäädännössä

Luvussa käydään läpi järjestyksenvallvojiin liittyvää lainsäädäntöä siitä näkökulmasta, kun se liittyy jalkapallo-otteluihin asetettuihin järjestyksenvallvojiin. Järjestyksenvallvojen lakisääteisiätöimivaltuuksia käydään syvällisemmin läpi ja niihin tutustutaan oikeuskirjallisuuden kautta.

³³ Korpela 2022, s.31-33.

³⁴ Ks. YLE 2021.

³⁵ Korpela 2022, s.34-37.

5.1 Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista

LYTP on kohtuullisen uusi laki ja se on tullut voimaan 1.1.2017. Lakia uudistettiin tuomalla saman lain alle suurin osa yksityistä turvallisuusalaa koskevasta lainsäädännöstä. Samalla lakkautettiin muun muassa vanha järjestyksenvalvoja koskeva laki, jonka pykälät ovat nyt osa uutta LYTP:tä. Lakiuudistuksen tavoitteena oli yksityistä turvallisuusalaa koskevan säännöstelyn selkeytys. LYTP:n tavoitteena on yksityisten turvallisuuspalveluiden laadun ja luotettavuuden varmistaminen sekä viranomaisten ja yksityisen turvallisuusalan yhteistyön edistäminen ja ylläpitäminen. LYTP:n soveltamisala kertoo sen, mihin lakia sovelletaan. Lain soveltamisalaan kuuluu vartiointiliiketoiminta, järjestyksenvalvontatoiminta sekä turvasuojaustoiminta.³⁶

5.2 Järjestyksenvalvojan asettaminen

KokL:n 17 § mukaisella järjestäjän velvollisuudella huolehtia tapahtuman järjestyksestä ja turvallisuudesta sekä lain noudattamisesta on korostettu sitä, että vastuu järjestyksestä ja turvallisuudesta on tosiasiallisesti tapahtuman järjestäjällä. Järjestäjän on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin ennakolta, jotta järjestys ja turvallisuus saadaan ylläpidettyä tapahtumassa. Tämä tarkoittaa muun muassa järjestyksenvalvojien asettamista. Järjestäjän olisi myös kiellettävä teot, jotka olisivat ilmeisesti rangaistavia sekä kehotukset niihin. Myös poliisin antamat määräykset ja ohjeet pitää järjestäjän toimesta välittää tapahtumaan osallistuville. Oikeudesta asettaa järjestyksenvalvoja yleisötilaisuuksiin säädetään KokL:n 18 §:ssä.³⁷

LYTP 26 § säättää, minne järjestyksenvalvoja voidaan asettaa. Jalkapallo-ottelun ollessa kysymyksessä järjestyksenvalvoja asetetaan 1 momentin 1 kohdan mukaisesti yleisötilaisuuden järjestäjän toimesta KokL:n mukaiseen yleisötilaisuuteen. 26 §:ssä on kuitenkin lisäys, että järjestyksenvalvoja voidaan asettaa myös 1 momentin tarkoitetun yleisötilaisuuden välittömään läheisyyteen. Välitön läheisyys ei ole tarkasti määriteltävissä. LYTP:n esitöissä otetaan kuitenkin kantaa, että käsite on ongelmallinen epätarkkuutensa vuoksi. Jotta tehtävät voidaan hoitaa menestyneesti, täytyy välitön läheisyys sisällyttää toimialueeseen. Välitöntä läheisyyttä on käsitelty jonkin verran oikeuskäytännössä mm. HO 22.5.2015; Tuomio 15/122465, jossa on määritelty, että ”mikäli määritellyllä alueella tapahtuma vaarantaa järjestyksenpidon kohteena olevan alueen turvallisuuden tai järjestyksen, voidaan välittömän läheisyyden määrittelyä pitää oikeana”. Välitöntä

³⁶ Paasonen & Ellonen 2017, s.13-14.

³⁷ HE 145/1998 vp, s.30-31.

läheisyyttä voidaankin pitää hyvin pitkälti tämän mietinnön mukaisena. Raja tulee vastaan, kun järjestyksenpito siirtyy yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, joka on varattu ainoastaan poliisille ja rajavartiolaitokselle.³⁸

5.3 Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen

Järjestyksenvalvojan hyväksymisestä säädetään LYTP 35 §:ssä. Hyväksymisen ehtona on neljä kohtaa.

1. 18 vuoden ikä;
2. tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on henkilökohtaisilta ominaisuuksilta tehtävään sopiva;
3. on hyväksytysti suorittanut järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen.
4. on suorittanut vähintään kuusi kuukautta ennen uuden hyväksymisen hakemista sisäministeriön asetuksen mukaisen kertauskoulutuksen, jos järjestyksenvalvoja on aikaisemmin hyväksytty järjestyksenvalvojaksi 3 kohdan perusteella.

Myös järjestyksenvalvojan peruskoulutusta vastaavan koulutuksen suorittanut voidaan 1 momentin 3 kohdan estämättä hyväksyä järjestyksenvalvojaksi uudelleen hänen hakiessa järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä ennen aikaisemman järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen päättymistä. Hyväksymisen edellytyksenä tällöinkin on, että hakija on hyväksytysti suorittanut järjestyksenvalvojan kertauskoulutuksen.

5.4 Tilapäinen järjestyksenvalvoja

Poliisi voi KokL:n mukaisiin yksittäiseen tilaisuuteen tai saman järjestäjän samassa paikassa järjestämiin saman luonteisiin tilaisuuksiin eräin edellytyksin hyväksyä kouluttamattomia järjestyksenvalvojia. Yleisötilaisuuksien suurten määrän ja luonteiden vuoksi koulutettuja järjestyksenvalvojia voisi olla vaikeaa saada, joka johtaisi tilaisuuksien järjestämisten vaikeutumiseen.

Henkilö voi toimia tilapäisenä järjestyksenvalvojana vain neljä kuukautta yhden vuoden aikana. Lisäksi myös LYTP:n järjestyksenvalvojan hyväksymiseen liittyviin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sekä ikävaatimuksiin ei tule poikkeuksia tilapäisen järjestyksenvalvojan osalta. Poikkeukset ovat siis ainoastaan koulutukseen liittyviä.

³⁸ Paukku 2020, s.7-10.

5.5 Järjestyksenvalvojan toimivaltuudet

LYTP 29 § määrittää järjestyksenvalvojan toiminnassa noudatettavat yleiset periaatteet. Periaatteet on muodostettu yleisen oikeuskäsityksen pohjalta ja säännöksen ilmentävät päämäärät toimivat toimivalta- ja menettelytapasäännösten lähtökohtina. Periaatteet on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä säädetään, että järjestyksenvalvojan on asetettava etusijalle sellaiset toimenpiteet, jotka edistävät yleisön turvallisuutta. Toisessa momentissa säädetään, että järjestyksenvalvojan on toimittava asiallisesti ja tasapuolisesti sekä sovinnollisuutta edistäen. Järjestyksenvalvojan tulee ensisijaisesti neuvoin ja kehotuksin ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta toimialueellaan. Kolmantena järjestyksenvalvojalle on annettu velvollisuus suorittaa toimenpiteet aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävänä suorittamiseksi. Toimenpiteiden pitää myös olla perusteltuja suhteessa järjestyksenvalvojan tehtävään ja toimenpiteillä tavoiteltavaan etuun.

Asiaa on avattu LYTP:n ja jo kumotun JVL:n hallituksen esityksissä, joissa asiaa on lähdetty käsittelemään siitä näkökulmasta, että järjestyksenvalvojan tehtävänä on toimialueesta riippumatta erilaisten oikeushyvien suojaaminen. Tällöin erilaiset alueita tai tilaisuuksia ohjaavat periaatteet pitää siis myös ottaa huomioon, kun tilaisuuksien järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaavien tahojen toimintaperiaatteita mietitään.³⁹

1 momentissa säädetty velvollisuus asettaa yleisön turvallisuutta edistävät toimenpiteet etusijalle tarkoittaa, että esimerkiksi tapahtumajärjestäjän taloudelliset intressit eivät voi mennä turvallisuuden edelle. Hallituksen esityksessä onkin katsottu, että järjestyksenvalvojan riippumattomuus on korotetussa asemassa verrattuna toimeksiantajan tai työnantajan antamiin käskyihin ja ohjeisiin.⁴⁰ Kuitenkin asiassa voisi syntyä ristiriitoja, jos otetaan huomioon järjestyksenvalvojan tehtävässä määritelty velvollisuus noudattaa poliisin sekä pelastus ja muiden viranomaisten toimivaltansa rajoissa olevia käskyjä. Eteen voisi tulla ainakin joissain tapahtumissa tilanne, jossa viranomaisen käsky ja yleisön turvallisuutta edistävä toiminta olisivat ristiriidassa keskenään.

Asiallinen, tasapuolinen ja sovinnollinen toiminta liittyy järjestyksenvalvojan toiminnan perusoikeusherkkyyteen. Järjestyksenvalvojan tulee ensisijaisesti neuvoin ja kehotuksin pitää yllä järjestystä. Kun ihmisten perusoikeuksiin puututaan, on otettu kanta, että järjestyksenvalvojan pitää käyttäytyä asianmukaisesti sekä ettei järjestyksenvalvoja ilman hyväksyttävää syytä syrji ketään. Sovinnollisuudella voitaisiin tarkoittaa sitä, että

³⁹ HE 148/1998 vp. s.12.

⁴⁰ HE 22/2014 vp. s.52.

järjestyksenvalvojan olisi tosiasiallisesti käytettävä neuvoja ja kehotuksia ennen voimakeinoin ryhtymistä.⁴¹

Kolmannessa momentissa kerrotaan järjestyksenvalvojan suhteellisuusperiaatteesta. Toimenpiteen pitäisi olla perusteltu suhteessa tehtävään itsessään.

Järjestyksenvalvojalle on asetettu tiettyjä velvollisuuksia liittyen ilmoittamiseen sekä toimenpiteisiin ryhtymiseen. Ensimmäisenä järjestyksenvalvojalla on velvollisuus ilmoittaa viipymättä tietoonsa tulleista turvallisuutta ilmeisesti vaarantavista seikoista tilaisuuden järjestäjälle tai alueen haltijalle ja ryhdyttävä heti toimenpiteisiin yleisön varoittamiseksi ja ohjaamiseksi pois vaara-alueelta. Myös toimenpiteet vaaran aiheuttajan poistamiseksi tai muihin turvallisuuden säilyttämiseksi on aloitettava kiireellisesti. Jos tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan toimenpiteet eivät ole tarpeeksi riittäviä vaaran poistamiseksi, on järjestyksenvalvojan ilmoitettava asiasta toimivaltaiselle viranomaiselle. Lain esitöissä on mainittu, että toimenpiteiden riittävyys on asia, joka järjestyksenvalvojan täytyy itse osata tulkita.⁴²

Järjestyksenvalvojalla on velvollisuus ilmoittaa toimenpiteen kohteelle toimenpiteen peruste, jos se ei ole toimenpiteen kohteen tilan tai muiden syiden takia mahdotonta. Jos järjestyksenvalvoja toimii turvallisuusalan elinkeinoluvan alaisuudessa, on toimenpiteen kohde tarvittaessa ohjattava ottamaan yhteys vastaavaan hoitajaan toimenpiteen oikeellisuuden toteamiseksi. Samalla toimenpiteen kohteelle pitäisi kertoa vastaavan hoitajan nimi ja yhteystiedot.⁴³

Järjestyksenvalvojan on myös valvottava sitä, ettei tapahtuman järjestämisestä aiheudu kohtuutonta häiriötä sivullisille, liikenteelle tai kotirauhalle. Järjestyksenvalvojan on myös valvottava, ettei toisten omaisuutta vahingoiteta toimialueella eikä hyväksyttävämpää isompaa vahinkoa aiheuteta ympäristölle. Kiinniottamiseen tai voimakeinojen käyttöön johtaneista tapahtumista on tehtävä tapahtumailmoitus. Tapahtumailmoitukseen voidaan lisätä myös muita toimenpiteisiin johtaneita tapahtumia. Järjestyksenvalvojalla on myös korotettu salassapitovelvollisuus.⁴⁴

⁴¹ HE 22/2014 vp. s.52.

⁴² Paasonen & Ellonen 2017, s.73.

⁴³ Paasonen & Ellonen 2017, s.73

⁴⁴ Paasonen & Ellonen 2017, s.74-75.

5.5.1 Pääsyn estäminen

LYTP 41 § mukainen pääsyn estäminen sisältää neljä kohtaa. Järjestyksenvalvojalla on oikeus estää pääsy toimialueelleen henkilöltä:

1. jonka päihtymyksen, käyttäytymisen, aikaisemman käyttäytymisen tai varustautumisen perusteella on syytä epäillä vaarantavan siellä järjestystä tai turvallisuutta;
2. joka ei täytä pääsyn edellytykseksi asetettua ikärajavaatimusta tai muita ehtoja, jotka laissa tai sen nojalla annetuissa määräyksissä on asetettu järjestyksenvalvojan toimialueelle pääsemiseksi tai jotka tilaisuuden järjestäjä tai alueen haltija on asettanut sinne pääsemiseksi; tai
3. jonka on syytä epäillä pitävän hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussapito siellä on lain, tilaisuuden järjestäjän tai poliisin asettamien ehtojen mukaan kielletty

Ensimmäisen kohdan mukaisesti pääsyn estämisen edellytyksenä voi olla päihtymys, käyttäytyminen, aikaisempi käyttäytyminen tai varustautuminen. Näillä perusteilla henkilö saattaa alueella vaarantaa järjestystä tai turvallisuutta. Päihtymys itsessään ei ole pääsyn estämiseen oikeuttava asia, vaan sitä on verrattava päihtyneen henkilön alueella aiheuttamaan vaaraan järjestykselle tai turvallisuudelle.⁴⁵ Esimerkiksi Alkoholilain (1102/2017) (myöhemmin. AlkoL) 36 § määrää, ettei päihtynyttä saa päästää anniskelupaikaan sisälle, mutta järjestyksenvalvojan toimivalta tulee LYTP:stä eikä AlkoL:sta, joten AlkoL:n antamia määräyksiä ei voida käyttää oikeuttamisperusteina tehdessä järjestyksenvalvojalle annettuja erityisiä toimivaltuuksia. Käytännössä tämän tyyppisiä pääsyn estoja näkyy useasti, mutta pääsääntöisesti niitä esiintyy majoitus- ravitsemusalan toimipisteissä enemmän kuin jalkapallo-otteluissa. Käyttäytymisen arvioinnin ratkaisee se, onko syytä epäillä henkilön aiheuttavan vaaraa järjestykselle tai turvallisuudelle toimialueella.

Varustautumisesta on otettu hallituksen esityksessä esimerkiksi se, että henkilöllä olisi mukana ampuma-ase tai muu vaarallinen esine, jolla ei olisi mitään tekemistä itsessään toimialueella järjestettävän toiminnan kanssa.⁴⁶

Aikaisemman käyttäytymisen perusteella pääsyn estämisen pykälä ei eroa vanhan JVL:n 6 § pykälästä, jossa pääsyn epäämistä on helpotettu sillä, ettei vaatimukseen liity perustellun epäilyn vaatimusta, vaan syytä-epäillä kynnyksen ylittäminen riittää. JVL:n perusteluissa asiassa on otettu niukasti kantaa, mutta perusteluissa on kuitenkin otettu huomioon se, ettei

⁴⁵ Paasonen & Ellonen 2018, s.209-210.

⁴⁶ HE 22/2014 vp. 59.

henkilön käytös itsessään sisälle pyrkiessä aiheuta minkäänlaista syytä epäillä hänen syylistyvän toimipaikan järjestyksen tai turvallisuuden vaarantamiseen. Tällöin kyseessä on menneisyydessä tapahtunut asia. Perustelujen mukaan oikeutta pääsyn estämiseen ei olisi siinä tapauksessa, kun henkilö on aiheuttanut kerran aikaisemmin päihtyneenä ongelmia ja seuraavalla kerralla henkilö pyrkii samaan paikkaan sisälle selvin päin. Tämä tietysti aiheuttaa haasteen siinä, että jos toimialueella onkin anniskelua ja henkilö päihtyy vasta paikan päällä. Lain perusteluissa ei ole tarkennuksia siihen, että miten aikaisempi käytös vaikuttaa yleisötilaisuuksien kohdalla pääsyn estämiseen. Yleisötilaisuudet ovat kuitenkin perusteluiden mukaan yksittäisiä tilaisuuksia. Onkin katsottu, että tällaisessa tilanteessa voisi olla mahdollisuus, että aikaisempi käytös siirtyy tapahtumasta toiseen, kunhan kyseessä olisi jonkinlainen tapahtumat yhdistävä tekijä. Myös itsessään toimialueen ulkopuolella tapahtunut aikaisempi käytös voisi johtaa henkilö pääsyn epäämiseen. Esimerkkinä olisi, että henkilö matkalla jalkapallo-otteluun löisi toista henkilöä ja pyrkisi tämän jälkeen ottelutapahtumaan sisälle. Tällöin hänen pääsynsä tapahtumaan voitaisiin estää. Näin ollen säännös olisi kohtuullisen laajasti tulkittavissa. Kuitenkin myös vastakkaisia argumentteja on asiasta esitetty ja pääsynrajoittamista olisi tulkittava mahdollisimman valtuutta rajaavasti. Tärkeintä on tiedostaa, että kyseessä on aina tapauskohtaisesta harkinnasta johtuva päätös.⁴⁷

Pykälän toinen kohta kohdistuisi ikärajavaatimukseen tai muihin ehtoihin, joita laissa tai sen asetuksessa on määritelty sisään pääsemiseksi. Ikärajavaatimus jalkapallo-otteluissa ei tosiasiallisesti ole yleensä ongelma. Pääsääntöisesti jalkapallo-otteluihin on iästä riippumatta vapaa pääsy. Joitakin katsomoita voidaan kylläkin asettaa ikärajan taakse pääsääntöisesti anniskelun takia, mutta tällöin kyseessä ei ole lain määrittelemä ikärajavaatimus vaan järjestäjän asettama ehto. Jos tietty katsomo itsessään tai sen osa asetetaan anniskelupaikaksi ei sinne saa AlkoL 18 §:n mukaisesti päästää alle 18 vuotiaita. Tällöin järjestyksenvalvojalle tulisi oikeus tämän kohdan mukaiseen pääsyn estämiseen. Iän toteaminen toteutettaisiin esittämällä järjestyksenvalvojalle luotettava todistus iästä eli käytännössä henkilöllisyyspapereiden esittäminen, josta voidaan todeta henkilön olevan yli 18 vuotias. Järjestyksenvalvojalla ei kuitenkaan ole erityistä oikeutta iän toteamiseen, joten iän esittäminen perustuisi täysin vapaaehtoisuuteen. Tällä kuitenkin olisi sellainen vaikutus, että jos ikää ei suostu todistamaan, ei myöskään ikärajavotulle alueelle olisi pääsyä. Tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan sääntelemät ehdot taasen voi olla muitakin kuin lakiin perustuvia ikärajoja tai tapahtuman turvallisuuden ylläpitämiseen tai toiminta-ajatuksen perustuvia rajoituksia. Tällöin ehdot eivät kuitenkaan saisi olla syrjiviä.⁴⁸ Jalkapallo-otteluissa tällaisia pukeutumiseen liittyviä ehtoja voisi tulla esiin niin, ettei fanikatsomoon päästetä sisälle toisen joukkueen fanivaatteissa.

⁴⁷ Kerttula 2010, s.274-276.

⁴⁸ Paasonen & Ellonen 2018, s.211-212.

Kolmannessa kohdassa pääsyn estämiselle on annettu syy sillä, että henkilön on syytä epäillä pitävän mukanaan kiellettyjä esineitä tai aineita, joita on joko lain tai tilaisuuden järjestäjän annetun säännön mukaan kiellettyä pitää mukana toimialueella. Aikaisemmissa lainsäädäntömateriaaleissa asiassa on otettu huomioon, että pääsyn kieltäminen tällä perusteella edellyttää henkilöön perustuvaa konkreettista epäilyä, jonka todennäköisyys ei kuitenkaan tarvitse olla suuri. Epäily voisi perustua muun muassa käsien asentoon, ruumiinrakenteesta poikkeavaan vaatetuksen ulkonemiin tai aikaisempaan kiellettyjen aineiden hallussapitoon.⁴⁹

5.5.2 Henkilön poistaminen sekä järjestysperäinen kiinniottaminen

Järjestyksenvalvojan poistamisoikeudesta säädetään LYTP 42 §:ssä. Sen mukaisesti järjestyksenvalvojalla on oikeus poistaa henkilö toimialueelta, jos henkilö:

1. päihtyneenä häiritsee järjestystä tai muita henkilöitä;
2. vaarantaa turvallisuutta
3. uhkaavasti esiintyen, meluamalla, väkivaltaisuudella taikka muulla käyttäytymisellään häiritsee järjestystä; tai
4. oleskelee alueen yleisöltä suljetussa osassa ilmeisen oikeudettomasti.

Järjestyksenvalvojalle on annettu myös oikeus henkilön kiinniottamiseen, jos paikalta poistaminen on ilmeisesti riittämätön toimenpide eikä häiriöitä tai vaaraa voida muutoin poistaa. Tämä kuitenkin myös vaatii sen, että kiinniottaminen pitää olla välttämätöntä muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran vuoksi. Tämä on niin sanottu järjestysperäinen kiinniotto-oikeus. Järjestysperäistä kiinniotto-oikeutta ei ole yleisen kokoukseen asetetulla järjestyksenvalvojalla.

Poistamisoikeudessa säännös käsittää vain toimialueelta poistamisen, joten toimialueen välittömästä läheisyydestä ei poistoa voida tehdä. Pykälän ensimmäinen kohta määrittelee, että henkilö häiritsee päihtyneenä järjestystä tai muita henkilöitä. Näin ollen pelkkä päihtymys ei riitä poistamisen perusteeksi, vaan sen pitää sisältää myös järjestyksen häiritsemistä tai päihtymyksen pitää häiritä muita henkilöitä. Myöskään järjestyksenvalvojan subjektiivinen kokemus häiritsemisestä ei välttämättä riitä, vaan häiriön pitää kohdistua muihin asiakkaisiin. Jalkapallo-otteluissa on pääsääntöisesti myös anniskelualueita ja alkoholilaista tulee anniskelupaikkoja koskevaa sääntelyä. Itsessään ne eivät kuitenkaan anna järjestyksenvalvojalle lisää toimivaltaa, vaan ne koskettavat ainoastaan alkoholin

⁴⁹ Paasonen & Ellonen 2018, s.212.

anniskelupaikkoja. Tällainen säännös on esimerkiksi AlkoL 36 §:n 3 momentin mukainen määräys siitä, että asiakas joka käyttäytyy häiritsevästi tai, jonka päihtymys on selkeästi havaittavissa, on poistettava anniskelupaikasta. Säännöksen 2 kohdan perusteella turvallisuuden vaarantaminen on poiston peruste. Tällainen turvallisuuden vaarantaminen siinä millä tahansa tavalla on riittävä poistamisperuste. Turvallisuuden vaarantamista ei ole tarkemmin avattu käsitteenä hallituksen esityksessä, joten se jää pitkälti turvallisuuden alkuperäisen määritelmän mukaiseksi, jota on kuvattu kappaleessa 3. Pykälän kolmannessa kohdassa onkin annettu poistamisen perusteeksi käyttäytyminen, jossa uhkaavasti esiintyen, meluamalla, väkivaltaisuudella tai muulla käyttäytymisellä häiritsee järjestystä. Poistamisoikeuden täyttymiseksi riittää, että joku edellä mainituista teoista täyttyy. Luettelo ei ole tyhjentävä, koska edellisessä listassa viimeisenä mainittu muu käyttäytyminen on kohtuullisen väljä tulkinta. Riittää, että tällainen muu toiminta häiritsee järjestystä.⁵⁰

Jalkapallo-ottelussa tulee ottaa huomioon ympäristö. Meluaminen esimerkkinä vaatii todella suuren toleranssin, jotta se häiritsi jalkapallo-ottelussa järjestystä. Meluaminen voisi poiston perusteena tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun meluaminen sisältäisi runsaasti kirosanoja tai rasistista huutelua. Viimeisenä eli neljäntenä kohtana poiston perusteena on se, että henkilö oleskelee alueen yleisön suljetulta osalla ilmeisen oikeudettomasti. Tämä tuottaa hankaluuksia yleisötilaisuuden suhteen tietyissä tilanteissa. Periaatteessa järjestyksenvalvojalla ei olisi oikeutta poistaa ilman lippua alueelle tulevaa henkilö, jos hän olisi jo alueelle päässyt. Asiasta kuitenkin ovat oikeusoppineet tehneet tietynlaista ajatusleikkiä, jossa kyseisenlaisessa tilanteessa voisi käyttää LYTP 45 § mukaista kiinniotto-oikeutta perusteena lievä petos.⁵¹ Kiinniotto kuitenkin on henkilön perusoikeuksiin suurempi loukkaus kuin poisto alueelta, joten on erikoista, että asiassa olisi järkevää tehdä suurempi oikeudenloukkaus rikkojaa kohtaan kuin on tarkoituksenmukaista. LYTP:n esitöissä perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa asiaan ja todennut, että säännöksen muotoilu olisi muuten ollut liian väljä ja silloin sitä ei olisi voinut hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.⁵²

Järjestysperäinen kiinniotto-oikeus on kohtuullisen väljästi sanoitettu. Sen perusteella pitäisi tietää, milloin poistaminen on riittämätön toimenpide ja milloin kyseessä voisi olla sellainen vakava vaara joka kohdistuu muihin niin, että poistaminen olisi riittämätöntä. Hallituksen esityksessä laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista onkin otettu kantaa niin, että kyseessä olisi poikkeuksellinen toimenpide. Kyseeseen se tulisi vain, kun henkilön poistumisen estäminen olisi välttämätöntä. Esitöissä esimerkiksi on otettu se, että jos ravintolasta poistettu henkilö olisi niin aggressiivinen, että suurella todennäköisyydellä hän pahoinpitelisi

⁵⁰ Paasonen & Ellonen 2018, s.215-216.

⁵¹ Paukku 2018.

⁵² PeVL 22/2014 vp. s.3.

jonkun vastaantulevan henkilön.⁵³ Asiassa voitaisiin myös ottaa samanlainen lähestymistapa jalkapallo-otteluissa. Jos henkilön poistaminen ottelusta voisi aiheuttaa agitointia ja aggressiivisuutta muissa saman joukkueen kannattajissa, voitaisiin asiakas ottaa tämän perusteella kiinni ja luovuttaa poliisille. Ongelmana perusoikeusajattelun näkökulmasta tässä on se, että kun tehdään muuta kuin rikosperusteista kiinniottoa, on otettava huomioon se, kuinka nopeasti esimerkiksi viranomaisapua olisi saatavilla. Jalkapallo-otteluissa paikalla on yleensä aina viranomainen, mutta taktisista syistä osa toimenpiteistä annetaan järjestyksenvalvojille tehtäväksi. Kerttula onkin katsonut, että kiinniottamiseen järjestysperusteella voitaisiin ryhtyä vain, kun poliisin toimenpiteitä ei voida odottaa ja näin ollen vaaran olisi oltava välitön.⁵⁴

5.5.3 Säilöissä aluksilla ja yleisötilaisuuksissa sekä säilöissä pidettyjen kohtelu ja menettely säilössä pitämisestä.

Jo LYTP:n perusteluissa myönnetään, että säilöönotto on erittäin poikkeuksellinen toimenpide. Siitä säädetään LYTP:n 43 §:ssa. Yleisötilaisuuksissa säilöönotto on enintään neljä tuntia, joka mahdollistaisi sen käyttämisen jalkapallo-otteluissa niin, että tapahtuma on varmasti ohi säilöönoton päätyttyä. Tarkoituksena kuitenkin olisi se, että poliisi olisi paikalla hakemassa säilöön pantua ennen tuota neljän tunnin aikarajaa. Myös jos tapahtuma päättyisi ennen tuota aikarajan täyttymistä olisi kiinniotettu vapautettava tai jos kiinnioton peruste olisi lakannut. Perusteluissa on haluttu pitää säilöönottomahdollisuus voimassa pääsääntöisesti sen takia, koska suuresta taajamasta erillään olevassa yleisötapahtumassa tarvittavia viranomaisia ei välttämättä olisi saatavilla. Myöskään matkustaja-aluksella ei olisi mahdollista pyytää poliisi paikalle, ennen kuin alus olisi satamassa. Näin ollen kapteenin pitää pystyä tekemään kohtuullisen suuriakin toimenpiteitä aluksen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Säilöissä pito vaatii LYTP 42 § mukaisen eli järjestysperäisen kiinnioton, jotta sitä voidaan käyttää. Myös poliisin täytyy antaa suostumus henkilön säilöön panolle yleisötilaisuudessa. Poliisin asemaa ei olla lainsäädännössä määritelty. Vaatimuksena säilöönottotilan käyttämisestä yleisötilaisuudessa olisi vielä se, että yleisötilaisuus sijaintinsa tai laajuutensa vuoksi joutuisi varautumaan säilöönottoon.⁵⁵

Säilöissäpidosta määrätään tarkemmin sisäministeriön asetuksella järjestyksenvalvojan suorittamasta turvallisuustarkastuksesta ja säilöissäpidosta.⁵⁶ Sen mukaisesti poliisin on ennakolta hyväksyttävä kiinniotettujen säilyttämiseen tarkoitettu tila. Säilytystiloja pitäisi

⁵³ HE 22/2014 vp. s.61.

⁵⁴ Kerttula 2010, s.301.

⁵⁵ HE 22/2014 vp. 62.

⁵⁶ Sisäministeriön asetus 877/2016

olla riittävästi. Niiden pitäisi olla myös sellaisia, etteivät kiinniotetut pysty aiheuttamaan vaaraa itselleen tai muille. Säilytystiloissa tulee olla jatkuva valvonta. Ennen kiinniotetun laittamista säilöön, täytyy terveydenhuollon ammattilaisen todeta, ettei kiinniotetulla ole vammaa tai sairautta, joka voi vaarantaa säilöönnotetun terveyttä säilytyksen aikana. Myös LYTP 44 § mukaisesti järjestyksenvalvojan on laadittava jokaisesta säilöönpanstavasta henkilöstä allekirjoitettu säilöönnottoilmoitus, joka on viipymättä tilaisuuden päätteeksi toimitettava poliisilaitokselle. Säilöönnottoilmoituksen liitteeksi tulee säilöönnotetulta haltuunotetusta omaisuudesta tehdä luettelo.

Pääsääntöisesti varsinkin korkea riskiluokan jalkapallo-otteluissa paikalla on jo valmiiksi viranomainen, joten yleisötilaisuuden sijaintia koskevat määräykset eivät täyty. Muutenkin järjestysperusteinen kiinniotto on todella harvinaista jalkapallo-otteluissa, vaikka siihen mahdollisuus olisikin.

5.5.4 Rikoksesta epäillyn kiinniottaminen

Järjestyksenvalvojan rikosperäinen kiinniotto-oikeus vastaa vartijan kiinniotto-oikeutta sekä pakkokeinolain 2 luvun 2 §:n mukaista jokaiselle annettua yleistä kiinniotto-oikeutta.

Järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavattu rikoksentekijä, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai jos rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos. Järjestyksenvalvoja saa ottaa kiinni myös henkilön, joka on viranomaisen etsintäkuulutuksen mukaisesti pidätettävä tai vangittava. Kiinniotto itsessään tarkoittaa lyhytaikaista vapauden riistämistä jonkin laillisen toimenpiteen suorittamista varten. Kiinniotetulle täytyy käydä selväksi, että paikalta poistuminen tullaan estämään järjestyksenvalvojan toimesta.⁵⁷ Myös kiinniotetun vapauttaminen on tiettyjen edellytysten täytyttyessä mahdollista. Pääsääntönä kuitenkin pidetään, että kiinniotettu luovutettaisiin poliisille. Jos henkilö vapautetaan, täytyy vapauttamisen edellytyksenä täytyä neljä eri edellytystä. Ensimmäisenä edellytyksenä on, että kiinniotetun luovuttaminen poliisille ei onnistu kohtuullisessa ajassa. Kiinteitä aikarajoja ei tälle kohtuullisuuden määritelmälle ole annettu, mutta lain esitöissä on katsottu noin yhden tunnin ylittävän ajan olevan jo kohtuutonta. Toisena edellytyksenä vapauttamiselle täytyisi olla poliisin sekä kiinniotetun itsensä lupa. Kolmantena edellytyksenä on se, että kiinniotetun henkilöllisyys saataisiin todennettua. Henkilöllisyyden todentamisessa ongelmaksi saattaa tulla se, että järjestyksenvalvojalle ei ole annettu oikeutta henkilöllisyyden tarkastamiseen. Tällöin henkilöllisyyden toteaminen niin nojaa täysin kiinniotetun suostumukseen. Ehto on omasta

⁵⁷ Paasonen & Ellonen 2017, s.40-41.

mielestäni hiukan kohtuuton ja järjestyksenvalvoja saatetaan asettaa paineistettuun tilaan, jossa ainoastaan henkilöllisyyden toteaminen on jäljellä oleva edellytys vapauttamiseen ja poliisi on jo asennoitunut siihen, ettei ole tulossa paikalle noutamaan kiinniotettua. Tällöin saattaa helposti tapahtua niin, että henkilöllisyys tarkastetaan ilman kiinniotetun lupaa. Kiinniotetun kieltäytyessä henkilöllisyyden todentamisesta järjestyksenvalvojalle, pitäisi vapauttamisen prosessin keskeytyä ja kiinniotettu henkilö täytyisi tällöin luovuttaa poliisille. Neljäntenä ja viimeisenä ehtona vapauttamiselle on, että rikoksesta josta henkilö on kiinniotettu, voi seurata vain sakkoa.⁵⁸

Tarkempana sääntelynä kiinniottamisen perusteista voidaan katsoa, että se on itsenäinen pakkokeino, joka sisältää vapaudenmenetyksen. Poliisioikeuden puolella kiinnioton määritelmää on katsottu niin, että henkilön tosiasiallinen valtaanottaminen, kuljetus poliisiasemalle tai muuhun esitutinnan suorittamispaikkaan, henkilöllisyyden selvittäminen, kuulustelu sekä muu esitutkintatoimenpiteen suorittaminen olisi kiinniottamisen merkistöä. Oikeuskirjallisuudessa onkin katsottu, että kiinniottamisen pääasia olisikin juuri tuo henkilön tosiasiallinen valtaan ottaminen. Esimerkiksi tilanteet, jossa henkilö ei näe muuta mahdollisuutta kuin kiinniottajan tahtoon alistumisen, olisivat lähtökohtaisesti kiinniottoja.⁵⁹ Itse kuitenkin katson, että esimerkiksi jo poistamisessa joudutaan asettamaan poistettava henkilö alisteiseen asemaan, joten pelkästään kohdehenkilön alisteinen asema ei voi olla ainoa peruste kiinnioton syntymiselle. Katsoisinkin, että tilanteessa täytyy kiinniotetulle henkilölle tulla selväksi se, että häneen kohdistuvan toimenpiteen lopputulema on hänen poistumisensa estäminen.

Kiinnioton edellytysten täyttyminen tarvitsee sen, että käsillä oleva rikos täyttää rikoksen määritelmän muodollisesti. Kiinniotossa rikoksen perusteissa saattaa kuitenkin tulla tietynlaisia tulkintaongelmia, jotta kiinniotto-oikeutta voisi edes käyttää. Ensimmäisenä ongelmaksi voisi muodostua se, onko rikoksen tunnusmerkistö edes kokonaisuudessaan täyttynyt.⁶⁰ Jalkapallo-otteluissa vastaan voisi tulla tilanne, jossa henkilö naamioituu tullessaan sisään tapahtumaan. Tällöin RL 17 luvun 13a §:n mukaisesti henkilö voisi mahdollisesti syyllistyä laittomaan naamioitumiseen. Naamioitumisen syy on hyvin hankalaa selvittää henkilön pyrkiessä alueelle sisälle. Onko naamioituminen tehty tosiasiallisesti sitä varten, että hän on aikomassa käyttää väkivaltaa tai vahingoittamaan omaisuutta. Toisena ongelmana voisi tulla se, ettei vaatimus teon oikeudenvastaisuudesta täyty. Tilanne voisi olla käytännössä niin epäselvä, ettei todellisesta rikoksentekijästä ei ole tietoa. Tällainen voisi tulla vastaan jalkapallo-otteluissa silloin, kun tappeluista tulee ilmoitus kolmannelta osapuolelta, eikä järjestyksenvalvoja ole näkemässä sitä. Kolmantena ongelmana vastaan

⁵⁸ Paasonen & Ellonen 2018, s.134.

⁵⁹ Kerttula 2010, s.314.

⁶⁰ Kerttula 2010, s.318.

tulee se, että henkilö saattaa olla syyntakeeton tai ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa ikänsä takia eli on alle 15-vuotias.⁶¹ Alle 15-vuotiaan kiinniottamiseen liittyy monenlaisia uskomuksia. Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin mainintoja, että vaikka alle 15-vuotias ei olekaan rikosoikeudellisessa vastuussa, on hänen kiinniottamisensa mahdollista.⁶²

Kiinniottaminen ei lopulta tarvitse absoluuttista näyttöä rikoksen syntymisestä. Se, että henkilöön kohdistuvat syytteet lopulta kaatuisivat oikeusasteissa ei vaikuta siihen, olisiko järjestyksenvalvojalla ollut alkuperäisessä tilanteessa kiinniotto-oikeutta.

Oikeuskirjallisuudessa onkin katsottu, että kiinniotto tulee mahdolliseksi, kun ”syytä-epäillä” kynnys ylittyy rikoksen osalta.⁶³

Kiinniotetun kuljettamiseen ja säilyttämiseen poliisin odottelun ajan on odotettu lainsäädännöllistä muutosta pidemmän aikaa. Kiinniotetun kuljettaminen pois kiinniottopaikalta on erittäin yleinen toimenpide ja jopa tietyissä tilanteissa suotava. Jalkapallo-otteluissa kiinniotot suoritetaan yleensä kuitenkin fanijoukoissa. Siirtyminen kiinnioton jälkeen pois muiden fanien luota on pääsääntöisesti järkevää, kun otetaan huomioon työturvallisuus. Kannattajien keskuudessa poliisin odottaminen vaikeuttaa ensinnäkin poliisin saapumista paikalle, sekä mahdollistaa muiden kannattajien mahdolliset yritykset kiinniotetun vapauttamiseksi. Laissa ei kuitenkaan ole erikseen säädetty sitä, miten luovutuksen poliisille on tapahduttava. Näin ollen erityinen siirtyminen luovuttamaan kiinniotettu poliisille ei olisi erikseen kiellettyä. Kerttula onkin väitöskirjassaan miettinyt kysymystä siitä, että voiko kiinniotettuun kohdistaa voimakeinoja, jos hän ei halua siirtyä?⁶⁴ Järjestyksenvalvojan rikosperusteinen kiinniotto-oikeus ei sisällä oikeutta säilöönpanoon. Lähtökohtaisesti kiinniotossa ollaan kuitenkin tekemisissä jonkinlaisen vapaudenriiston kanssa. Säilöissäpidossa henkilö laitetaan erilliseen tilaan. Tällainen voisi olla mahdollista eri tyyppisissä hätävarjelutilanteissa, mutta toiminnan pitäisi loppua oikeudettoman hyökkäyksen päätyttyä. Vartijoiden ja järjestyksenvalvojien rikosperäisen kiinniotto-oikeuden mukana usein käytössä olevaa kiinniotetun sulkemisesta erilliseen tilaan ei ole oikeuskäytäntöä. Asiassa olisi voitu saada ennakkotapaus vuonna 2011, kun vartijoiden toiminnasta kyseisenlaisessa tilanteessa tehtiin rikosilmoitus. Asian esitutkinta kuitenkin keskeytettiin.⁶⁵

⁶¹ Kerttula 2010, s.318.

⁶² EAOK 1416/4/02. s.3-4.

⁶³ Kerttula 2010, s.320-322.

⁶⁴ Kerttula 2010, s.335.

⁶⁵ Paasonen 2013, s.116-119.

5.5.5 Turvallisuustarkastus

Järjestyksenvalvojan tekemästä turvallisuustarkastuksesta säädetään LYTP 46 §:ssa. Sen mukaisesti järjestyksenvalvojalla on oikeus metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta käyttäen tarkastaa toimialueelleen pyrkivä tai siellä oleskeleva henkilö sen varmistamiseksi, ettei hänellä ole yllään tai mukanaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voitaisiin aiheuttaa vaaraa järjestykselle tai turvallisuudelle taikka joiden hallussapito on toimialueella kielletty lain tai sen nojalla annetun asetuksen määräyksen mukaan. Tilaisuuden järjestäjän tai poliisin KokL:n 23 §:n 4 momentin mukaisen määräyksen nojalla tai jos muutoin on perusteltua aihetta epäillä, että henkilöllä on hallussaan tällaisia esineitä tai aineita, saadaan henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat tarkastaa myös muulla sopivalla tavalla. KokL:n mukaisella määräyksellä tarkoitetaan tapahtuman järjestäjän tai poliisin määräystä asettaa järjestyksenvalvoja tekemään turvatarkastuksia alueelle pyrkiville henkilöille.

Järjestyksenvalvojalla on myös 42 §:n 2 momentissa tai 45 §:ssä tarkoitetun kiinnioton yhteydessä oikeus tarkastaa kiinniotettu sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla tämä voi vaarantaa säilöäpidon tai aiheuttaa vaaraa itselleen.

Kyseinen lain kohta pitää sisällään kolme erilaista turvallisuustarkastusta. 1 momentin mukaista tarkastusta pidetään sisääntulotarkastuksena, 2 momentin ensimmäisestä lauseesta johtuvaa turvallisuustarkastusta pidetään kiinniotetun tarkastuksena sekä 2 momentin toisesta lauseesta johtuvaa säilöönottotarkastuksena.⁶⁶

Pääsääntö sisääntulotarkastuksessa pitäisi olla, että se suoritetaan metallinpaljastimella tai muulla teknisellä laitteella. Käytännössä näin ei jalkapallo-otteluissa tapahdu. Metallinpaljastimet eivät löydä asioita, joita jalkapallo-otteluissa haluttaisiin pääsääntöisesti löytää, kuten savuheitteitä ja soihtuja. Tällöin tarkastus suoritetaan muulla tavoin, joka jalkapallo-otteluissa pääsääntöisesti tarkoittaa käsin tehtyä tarkastusta. Apuna saatetaan kuitenkin välillä käyttää erilaisia teknisiä ilmaisimia, kuten käsikäyttöisiä metallinilmaisimia. Tarkastuksen käsin suorittaminen perustuu järjestäjän KokL 23 § 4 momentin nojalla antamaan määräykseen. Käsin tehty tarkastus on tarpeellista jalkapallo-otteluiden tilaisuuksien erityisluonteiden takia ja myös siksi, että jalkapallo-otteluissa sisälle tuotujen vaarallisten esineiden määrät ovat kohtuullisen suuria.⁶⁷ Käsin tehty turvallisuustarkastus on aina kovempi oikeudenloukkaus kuin teknisellä laitteella tehty. Tästä johtuen lain esitöissä on katsottu, että tarkastettavan pitäisi olla pääsääntöisesti samaa sukupuolta kuin tarkastajan. Vaatimus ei kuitenkaan ole suoraan säädöksessä, joten sitä ei voida pitää

⁶⁶ Paasonen & Ellonen 2018, s.222.

⁶⁷ Paasonen & Ellonen 2018, s. 212-213.

välttämättömyytensä. Sen sijaan se on asia, johon pitäisi pyrkiä. Välttämättä kaikissa tapahtumissa ei edes ole molempia sukupuolia olevia järjestyksenvalvoja, vaikka tällainen vaatimus onkin hallituksen esityksessä mainittu. Tarkastus voidaan tehdä myös, jos epäillään konkreettisesti, että jollain henkilöllä on hallussaan vaarallisia esineitä tai aineita.⁶⁸

Turvataarkastuksesta on myös säädetty erillinen sisäministeriön asetus järjestyksenvalvojan suorittamasta turvallisuustarkastuksesta sekä säilöissäpidosta, jossa säädetään tarkemmin turvallisuustarkastuksen tekemisestä ja säilöissäpidosta.⁶⁹ Säilöönottotarkastuksen säädökset ovat asetuksen mukaan suuremmat kuin sisääntulotarkastuksen, tai alueella olevan tarkastuksen. Asetuksen mukaisesti säilöönottotarkastus on suoritettava hienotunteisesti ja ”vähimmän haitan periaatetta” noudattaen sekä sukupuolisiveellisyyttä noudattavalla tavalla. Jos tarkastettavalta joudutaan riisumaan muuta vaatetta kuin päällysvaatteet, tulee tarkastajan olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa. Jos tällaiseen tilanteeseen joudutaan, on tarkastus suoritettava erillisessä tilassa.⁷⁰

Jalkapallo-otteluissa ja muissa yleisötilaisuuksissa sisääntulotarkastuksesta kieltäytyminen johtaa pääsääntöisesti siihen, ettei henkilö enää täytä järjestäjän sisälle pääsyyn asetettuja ehtoja. Tällöin järjestyksenvalvojalle tulee tästä syystä pääsyn estämisen oikeus. Vanhassa JVL:n perusteluissa on otettu kantaa teknisellä laitteella tarkastamiseen sen verran, että jos laite välittää röntgensäteitä, ei sitä saa käyttää henkilöiden tarkastamiseen. Tarkastuksen perusteellisuuden raja tulee siitä, että onko kyseessä henkilötarkastus vai henkilökatsastus. Henkilökatsastuksella tarkoitetaan henkilön ruumiin tarkastusta ja tällaiseen ei järjestyksenvalvojalla ole oikeutta. Kuitenkin henkilötarkastus, jossa tarkastetaan henkilön ihon ja vaatteiden välinen alue, onkin järjestyksenvalvojalle mahdollinen.⁷¹

5.5.6 Kiellettyjen esineiden ja aineiden poisottaminen

Järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa pois turvallisuustarkastuksessa tavatut kielletyt esineet ja aineet. Poisottamisen oikeus kattaa myös sellaiset esineet ja aineet, joita voidaan käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekemiseen, tai sellaisella uhkaamiseen. Myös lain tai asetuksen nojalla alueelle kiellettyjen esineiden tai aineiden poisottaminen on oikeus. Eli siis myös turvallisuustarkastuksen ulkopuolella tavatut kielletyt esineet ja aineet on mahdollista ottaa pois. Poisotetut esineet ja aineet olisikin luovutettava poliisille. Poikkeuksena tähän on se, ettei ole lainmukaista estettä siihen miksi tavarat voitaisiin

⁶⁸ HE 22/2014 vp. s.63-64.

⁶⁹ SM 877/2016

⁷⁰ Paasonen & Ellonen 2018, s.212-213.

⁷¹ Kerttula 2010, s.340-341.

palauttaa asiakkaalle hänen poistuessaan. Tällaisia olisi esimerkiksi lailliset, mutta vain yleisötapauksissa kielletyt alkoholijuomat, jos niiden haltija on ikänsä puolesta laillinen pitämään niitä hallussa.⁷²

Käytännössä kuitenkin sisääntulotarkastuksen yhteydessä järjestyksenvalvojan ei kannata ottaa pois aineita, jotka ovat laillisia, mutta vain kiellettyjä kyseisessä tapahtumassa. Suurissa jalkapallo-otteluissa saattaa tulla tilanteita, joissa järjestyksenvalvojen valvontavastuulla olisi kymmeniä pulloja alkoholia. Tämä veisi resursseja muilta valvontatöiltä. Pääsääntöisesti asiakkaalle annetaan mahdollisuus nauttia juomansa muualla tai hävittämään se. Sama asia myös muiden tapahtumaan kiellettyjen tavaroiden kanssa. Jos tapahtumassa ei ole erillistä narikkaa, niin asiakas voi viedä tavaransa itse jonnekin muualle säilytykseen tai vapaaehtoisesti hävittää sen.

5.5.7 Voimakeinojen käyttö ja voimankäyttövälineet

Voimakeinojen yleissäännös tulee RL 4 luvun 6 §:sta. Sen mukaisesti voimakeinojen käytöstä säädetään erillisellä lailla. Järjestyksenvalvojen kohdalla voimakeinojen sääntely tulee LYTP:stä. Kuitenkin yleissäännöksessä annetaan oikeuttamisperusteet voimakeinoille. Sen mukaisesti voimakeinoja käyttäessä saa turvautua vain sellaisiin tehtävän suorittamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin, joita on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavina, kun otetaan huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muuten. Samassa pykälän 3 momentissa on mainittu myös vastuuvapaus voimakeinojen liioittelusta ja RL 7 §:ssa säädetään rangaistusvastuun lievennyksestä.

Itsessään järjestyksenvalvojen voimakeinojen käytöstä säädetään LYTP 48 §:ssa. Sen mukaisesti voimakeinot ovat sidottu johonkin LYTP:n mukaiseen erityiseen toimivaltuuteen. Eli voimakeinojen käyttäminen on mahdollista ainoastaan pääsyn estämisen, poistamisen, kiinniottamisen, turvallisuustarkastuksen, kielletyn esineen tai aineen poisottamisen tai kiinniottoa pakoon pyrkivän kiinnioton aikana. Voimakeinojen käyttöoikeus vaatii myös edellä mainittujen toimivaltuuksien käytön lisäksi jonkinasteista vastarintaa, lukuun ottamatta kiinnioton pakenemista, jolloin pakeneminen itsessään oikeuttaisi voimakeinojen käyttämisen. Oikeus käyttää voimakeinoja kiinniottoa pakenevaan tulee siitä, että samanlainen oikeus on annettu jokaiselle pakkokeinolain (806/2011) 2 § mukaista kiinniotto-oikeutta käyttäessä. Vastarinta voi olla joko passiivista tai aktiivista.

⁷² Kerttula 201, s.341.

Voimakeinojen käyttö vaatii myös sen, että sen käyttäminen on tarpeellisuuden lisäksi myös puolustettavaa. Puolustettavuusarvioinnissa otetaan huomioon toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytyminen, tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus ja muut tapahtumaan liittyvät olosuhteet. Tämä tarkoittaa kokonaisuudessaan, että voimakeinojen pitää noudattaa suhteellisuusperiaatetta, eli käytettyjen voimakeinojen tulee olla oikeassa suhteessa niillä tavoiteltavaan etuun. Yleinen ajattelu onkin, että valitaan lievin, mutta tehokkain voimakeino. Jos voimakeinoilla ei ole mahdollisuutta päästä lopputulokseen, olisi niiden käyttämisestä luovuttava.

Järjestyksenvalvojan voimankäyttövälineistä säädetään LYTP 49 §:ssä. Sen mukaisesti järjestyksenvalvojalle hyväksytyt voimakäyttövälineet ovat ampuma-asettain 11 §:n mukainen kaasusumutin, enintään 70cm pitkä patukka sekä käsiraudat. Turvallisuusalan elinkeinoluvan alaisella työntajalla työskentelevä järjestyksenvalvoja voi olla myös teleskooppipatukka. Voimakäyttövälineiden kantamiseen on vielä erikseen vaatimus voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutuksen hyväksytystä suorittamisesta.⁷³

5.5.8 Järjestyksenvalvojan oikeus tilaisuuden keskeyttämiseen

Pääsääntöisesti järjestyksenvalvojalle annettua toimivaltaa käsitellään LYTP:ssä, mutta KokL:n 22 § mukaisesti myös järjestyksenvalvojalla on oikeus estää, keskeyttää tai päättää yleisötilaisuus, jos lain 15 §:n mukaiset perusteet yleisötilaisuuden kieltämiseksi täyttyvät. Tämä sama estämisen, keskeyttämisen ja päättämisen oikeus on myös yksittäistä ohjelmanumeroa kohtaan. Oikeus tulisi siis voimaan, jos tilaisuuden järjestäminen olisi lainvastaista. Lainvastaiseksi yleisötilaisuuden järjestäminen voisi tulla silloin, kun sille ei olisi järjestämispaikan omistajan tai haltijan lupaa. Vähäinen lain rikkominen ei vielä antaisi oikeutta tilaisuuden päättämiseen, vaan se vaatisi lain rikkomisen osalta olennaisuutta. Lain perusteluissa esimerkkinä on se, ettei järjestäjä ole asettanut tapahtumaan poliisin lupaehdoista huolimatta tarvittavaa määrää järjestyksenvalvojia. Tapahtuman keskeyttämisen oikeus voisi 15 § toisen kohdan mukaan tulla esille, jos tilaisuuden järjestystä ja turvallisuutta ei pystyttäisi ylläpitämään. Tämä edellyttää, että yleisön turvallisuus olisi konkreettisesti vaarassa eikä erityisilläkään toimenpiteillä asiaa pystyttäisi korjaamaan. Kolmanneksi jos tilaisuuden jatkaminen tai järjestäminen aiheuttaisi vaaraa terveydelle tai vahinkoa omaisuudelle ja neljänneksi jos tapahtuma aiheuttaa huomattavaa haittaa sivullisille tai ympäristölle voisi järjestyksenvalvoja keskeyttää tilaisuuden.⁷⁴

⁷³ Paasonen & Ellonen 2018, s.229-231.

⁷⁴ Kerttula 2010, s.287-288.

Tilaisuuden keskeyttäminen voisi tulla mahdolliseksi jalkapallo-otteluissa. Huomioon on kuitenkin otettava, että tapahtuman keskeyttäminen järjestyksenvalvojan tai poliisin toimesta voi johtaa suurempiin järjestyshäiriöihin. Tällaisesta eskalaatiosta on esimerkkejä maailmalta, kuten muun muassa NWA:n konsertti Detroitissa vuonna 1989.⁷⁵

6 Ottelutapahtumassa oleviin järjestyksenvalvojiin ja heidän toimintaan liittyvä muu ohjeistus

Tässä kappaleessa käsitellään järjestyksenvalvojiin ja ottelutapahtuviin liittyviä säädöksiä ja ohjeistuksia. Ottelutapahtumiin kohdistuu osittain jopa rankastikin säätelyä, jonka ottelutapahtuman järjestäjä joutuu ottaa huomioon jalkapallo-ottelua järjestäessään. Myös eri lajiliittojen antamat omat säädökset määrittelevät sopimusperusteisesti tiettyjä toimintoja esimerkiksi otteluiden turvallisuuteen liittyen. Myös suoraan järjestyksenvalvojiakin koskevia säädöksiä on eri säädöksissä, mutta ne eivät itsessään anna järjestyksenvalvojille lisää toimivaltaa. Pääsääntöisesti säädösten osapuolina on joku muu kuin järjestyksenvalvontaa ottelutapahtumissa suorittava taho, mutta yleisötilaisuuden ollessa kyseessä, myös ottelutapahtuman järjestäjä voi ilman turvallisuusalan elinkeinolupaa tuottaa ottelutapahtumien järjestyksenvalvonnan.

6.1 Ottelujärjestäjien, seurojen ja kannattajien vastuu

Itsessään seurojen vastuusta liittyen kannattajiensa toimintaan ei ole lainsäädäntöä Suomessa, mutta yleisesti vastuuseen liittyvää lainsäädäntöä löytyy mm. RL:stä, yhdistyslaista (503/1989), KokL:stä sekä vahingonkorvauslaista (412/1974) (myöhemmin VahL). Kun lainsäädännöstä ei otteluiden vastuukysymyksiin saada vastauksia, joudutaan niitä hakemaan lajiliittojen kurinpitösäännöksistä. Kansainvälisesti tällaisia ovat jalkapallon kansainvälisten lajiliittojen FIFA:n ja UEFA:n antamat säädökset. Suomessa tapahtuviin pääsarjatasen otteluihin sovelletaan aina vähintään Suomen palloliiton säädöksiä. FIFA:n kurinpitösäännösten mukaan joukkueella on aina vastuu omista kannattajistaan. Ottelutapahtuman kokonaisturvallisuus taas on ottelutapahtuman järjestäjällä, eli pääsääntöisesti kotijoukkueella. Vierasjoukkueen vastuu omiin kannattajiin rajoittuu pääasiallisesti siihen, mihin katsomoon vierasjoukkueen kannattajat on asetettu.⁷⁶

⁷⁵ Knopper 2020.

⁷⁶ Paasonen 2013, s.125-127.

Kuten aikaisemminkin on mainittu, jalkapallo-ottelut ovat KokL:n mukaisia yleisötilaisuuksia. Seurojen mahdollisuus siirtää vastuu kannattajille riippuu kolmesta eri asiasta. Seuran ja kannattajan välisestä oikeussuhteesta, vahingon laadusta sekä vahingon aiheuttaneesta toiminnasta. Seuran ja kannattajan välinen suhde on yleisesti joko niin kutsuttu isännän suhde, sopimussuhde tai VahL:n mukainen suhde. Isännän suhde tarkoittaa, että kannattaja on niin tiukasti kiinni seuran toiminnassa, että oikeussuhde on hyvin tiivis. Tällöin kannattaja voidaan rinnastaa työntekijään. Isännänvastuussa ratkaisevaa on toiminnan tuottamuksellisuus, Jos kyse on tuottamuksellisesta toiminnasta, vastuu siirtyy kannattajalle. Vastuuta ei ole isännän suhteessa rajattu. Yleisesti kuitenkin kannattajan ja seuran välinen suhde on sopimussuhde, jolloin vastuun siirtäminen vaatii, että kannattaja on hyväksynyt sopimuksen ehdot. Tällöin sopimusoikeuden yleisiä periaatteita pitää noudattaa. Myös kuluttajansuojalain (38/1978) mukaiset sopimusehtojen sääntelyt on otettava huomioon. VahL:n säännökset voivat päteä silloin, kun kyseessä on sopimussuhteen ulkopuolinen oikeussuhde. Lopulta se, miten vahinko on tuotettu, vaikuttaa vastuun siirtämiseen. Varallisuusvahingoista johtuva vastuu voidaan siirtää kannattajalle vain, jos vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla, julkista valtaa käyttäen tai muuten erittäin painavista muista syistä.⁷⁷

6.2 Turvallisuutta, turvatoimia ja palveluita koskevasta yhdenmukaisuudesta lähestymistavasta jalkapallo-otteluissa ja muissa urheilutilaisuuksissa tehty Euroopan neuvoston yleissopimus

Aikaisempi Euroopan neuvoston yleissopimus⁷⁸ oli vuonna 1985 tehty sopimus, jossa sen ratifioineet maat sopimuksella päättivät toimenpiteistä, joilla pyrittiin ehkäistä ja hillitä urheilutilaisuuksissa esiintyvää katsojien väkivaltaa ja epäsopivaa käyttäytymistä. Suomi ratifioi 8.4.2021 uuden turvallisuutta, turvatoimia ja palveluita koskevasta yhdenmukaisuudesta lähestymistavasta jalkapallo-otteluissa ja muissa urheilutilaisuuksissa tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen.⁷⁹ Se asetetaan valtioneuvoston asetuksella⁸⁰ voimaan elokuun 1. päivänä 2022, eli saman aikaisesti, kun vanha vuonna 1985 ratifioitu sopimus irtisanotaan. Hallituksen esityksellä myös uuden yleissopimuksen mukaisesti muutettiin KokL:n 12 ja 20 §:iä niin, että niissä otettiin huomioon uuden yleissopimuksen sisältö. Lain 12 § uusi 2 momentti mainitsee uuden yleissopimuksen ja säättää sen alla toimivien tahojen velvollisuudesta laatia monitoimijaisia turvallisuus- ja pelastussuunnitelmia. Näitä tulee testata ja parannella

⁷⁷ Paasonen 2013, s.127-131.

⁷⁸ CET No.120, SopS (9/1987)

⁷⁹ CET No.218

⁸⁰ SM/2022/9

säännöllisesti yhteisissä harjoituksissa. Lain 20 §:n uusi 2 momentti taas antaa poliisille mahdollisuuden antaa ohjeita ja määräyksiä liittyen näiden harjoitusten käynnistämiseen, valvontaan ja hyväksymiseen.

Uuden sopimuksen sisältö noudattaa osittain vanhaa vuoden 1985 sopimusta, mutta siihen on muokattu sopimusten suuresta ikäerosta johtuvia parannuksia. Sopimuksen tavoite on luoda turvallinen, turvattu ja lämminhenkinen ympäristö jalkapallo-otteluissa sekä muissa urheilutapahtumissa. Sopimus määrää sopijapuolet ottamaan käyttöön turvallisuutta, turvatoimia ja palveluita koskevan yhdenmukaisen, monitoimijaisen ja tasapainoisen lähestymistavan. Tämä perustuu tehokkaiden paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kumppanuuksien ja yhteistyön henkeen. Myös viranomaisten, sidoskumppaneiden ja yksityisten toimijoiden tietoisuutta turvallisuudesta korostetaan. Lisäksi hyvien käytäntöjen ottaminen käyttöön kehitettäessä yhdenmukaisesti lähestymistapaa turvallisuuteen, turvatoimiin ja palveluihin pitää ottaa huomioon. Sopimuksessa käsitellään myös paljon sitä, minkälaista toimintaa pitää urheilutapahtumissa kitkeä pois. Viidennessä artiklassa tällaisen toiminnan esimerkiksi annetaan pyrotekniikan käyttö, väkivaltainen tai muu kielletty käytös sekä rasistinen tai muu syrjivä käytös. Sopimus siis ohjaa kokonaisuudessaan valtion suhtautumista jalkapallo-otteluissa tapahtuneisiin negatiivisiin tapahtumiin.⁸¹

6.3 Suomen palloliiton turvallisuusmääräykset

Suomen palloliiton turvallisuusmääräysten luvussa kaksi määritellään turvallisuusmääräysten soveltamisalat. Näihin kuuluu sen mukaisesti kaikki Suomessa pelattavat Suomen Palloliiton, ylimpiä valtakunnallisia sarjoja hallinnoivien yhteisöjen, Palloliiton alueiden ja jäsenseurojen järjestämät kansalliset ja kansainväliset ottelut. Palloliiton turvallisuusmääräykset määrittelevät kohdassa 3.1, että jalkapallo- ja futsalottelut ovat kokoontumislain mukaisia yleisötilaisuuksia, joten niiden turvallisuudesta vastaa kokoontumislain mukaisesti järjestäjä.⁸²

Turvallisuusmääräykset noudattavat pitkälti olemassa olevan kokoontumislain säädöksiä. Myös otteluissa tapahtuvia häiriöitä ja rikoksia on pyritty kuvailemaan ja turvallisuusmääräyksiä noudattaville ottelujärjestäjille on annettu kohtuullisen rankkoja ehdottomia kieltoja muun muassa ottelutapahtumiin päästettävien henkilöiden suhteen.

Turvallisuusmääräyksien 6. luku koskee järjestyksenvalvojen toimintaa. Ehdossa on annettu järjestyksenvalvoille kohtuullisen tiukkoja ehtoja, joita voi olla mahdotonta noudattaa.

⁸¹ HE 45/2021 vp, s.32-50

⁸² Suomen Palloliitto 2022.

Esimerkiksi kohdassa 6.1.4. on järjestyksenvalvojille annettu ehto, että järjestyksenvalvojien on varmistettava, ettei ottelutapahtumassa vahingoiteta toisten omaisuutta. Myös turvallisuusmääräyksen 6.2 sisältää huomattavan vanhaa tietoa järjestyksenvalvojien oikeuksista, koska tiedot näyttäisivät olevan otettu jo kumotusta JVL:stä.

Turvallisuusmääräykset kuitenkin sitovat sopimusoikeudellisesti seuroja, koska seurat ovat Palloliiton sarjoihin ilmoittautuessaan ja lisenssiä hakiessaan sopimuksella sitoutuneet noudattamaan näitä määräyksiä. Oikeuskäytännön mukaan lajiliittojen määräämät kurinpitoseuraamukset ovat juridisesti päteviä.⁸³ Määräyksissä olevat vanhentuneet tiedot esimerkiksi järjestyksenvalvojista voivat aiheuttaa sopimusriitoja asioiden suhteen. Mielenkiintoista olisikin, että miten tällaiseen vanhentuneeseen tietoon pohjautuvan sopimuksen rikkomista sanktioitaisiin eri oikeusasteissa. Järjestyksenvalvontaa otteluihin toimittavat yritykset ovatkin Suomen Palloliiton sopimussanktioilta turvassa, sillä pelkästään seura on sopimussuhteessa Palloliittoon.

6.4 Katsojien porttikieltojärjestelmä

Suomessa ei ole olemassa porttikieltojärjestelmää urheilutilaisuuksiin. Ainoa porttikieltojärjestelmä perustuu arpajaislain 15 §, jonka mukaisesti Veikkaus Oy voi estää määrääjäksi henkilön pääsyn pelipaikkaan tietyistä syistä. Sisäministeriön työryhmässä vuonna 2014 on tehty mietintö porttikieltojärjestelmän tuomisesta Suomeen, mutta asia ei ole lainsäädännössä edennyt. Kuten aikaisemmin mainittu, niin Suomi on ratifioinut eurooppalaisen yleissopimuksen koskien väkivaltaa ja epäsovivaa käyttäytymistä urheilutilaisuuksissa ja erityisesti jalkapallo-otteluissa. Sopimus sitouttaa ratifioineet maat ehkäisemään urheilutapahtumissa tapahtuvaa katsojien väkivaltaa ja epäsovivaa käyttäytymistä. Kuitenkaan Suomi ei ole katsonut, että sopimuksen ratifiointi velvoittaisi porttikieltojärjestelmän laatimiseen. Porttikieltojärjestelmän luomiseen on periaatteessa kaksi erilaista ratkaisumallia. Näitä ovat joko sopimukseen perustuva järjestelmä tai lainsäädäntöön perustuva järjestelmä. Sisäministeriön työryhmässä on otettu kantaa siihen, että sopimusperusteisen järjestelmän luominen voisi olla kannattavampaa, sillä sen voisi saada nopeammin käyttöön kuin lakiperustaisen. Tätä on muun muassa kritisoinut Koskela, koska raportin toimittamisesta on jo 8 vuotta aikaa, mutta sopimusperäistä porttikieltojärjestelmää ei ole vielä luotu.⁸⁴

⁸³ Ks. esim. tuomio KKO 1997:165

⁸⁴ Koskela 2022, s.9.

Järjestyksenvalvojille on kuitenkin annettu lain mukaan oikeus estää henkilöltä pääsy toimialueelleen aikaisemman käytöksen perusteella. Ravintoloissa toimivat järjestyksenvalvojat ovatkin käyttäneet tätä oikeutusta porttikiellon sijaan, jos henkilöllä on ollut aikaisemmin taipumusta aiheuttaa häiriötä ravitsemusliikkeessä. Kyse on siis aikaisemmasta kokemuksesta henkilön kanssa toimialueella. Pääsyn esto on siis kokemuksiin perustuva ennalta ehkäisevä toimenpide, joissa edellytysten arviointi on aina tehtävä tapauskohtaisesti. Kyseessä ei siis ole määräaikaaisuuteen sitoutuva porttikielto. Säännös on kuitenkin kohtuullisen väljä tulkinnaltaan ja lainvalmistelumateriaalissa ei olekaan otettu kantaa siihen, kuinka kauan tällainen aikaisempaan käytökseen perustuva pääsyn estäminen voi toteutua. Ainoastaan se on mainittu LYTP:n esitöissä, että pääsyn estäminen ei saa olla rangaistusluonteista. Myöskään sitä ei ole avattu, että voiko aikaisempi kokemus olla jonkun toisen henkilön kokemuksista johtuvaa, vai pitääkö kokemuksen olla suoraan järjestyksenvalvojan. Lisäksi, vielä ei ole olemassa oikeuskäytäntöä siitä, että päteekö tämä pääsyn esto vain tiettyyn toimialueeseen, vai voiko huonosti aikaisemmin käyttäytyneen jalkapallokannattajan pääsyn estää vierasottelussa toisella paikkakunnalla. Tosiasiallisesti tällä perusteella on kuitenkin pääsyjä estetty jalkapallo-otteluihin kannattajilta, jotka ovat aikaisemmin aiheuttaneet järjestyshäiriöitä.⁸⁵

6.5 Muu lainsäädäntö

Muuta järjestyksenvalvojaa koskevaa lainsäädäntöä on huomattavan paljon. Yksittäistä ottelutapahtumaa koskee lukematon määrä eri lakeja ja yksittäinen järjestyksenvalvoja ei voi olla tietoinen kaikista niistä. Kuitenkin keskeisin järjestyksenvalvojaa koskeva lainsäädäntö on laki yksityisistä turvallisuuspalveluista, jonka sisältö tulisi jokaisen järjestyksenvalvojan tietää hyvin. Myös keskeiset pelastuslakia (379/2011) koskevat säädökset olisi hyvä tunnistaa. Näitä on muun muassa yleiset toimintavelvollisuudet ja tapahtumien osalta pelastussuunnitelmaa sekä palo-, - ja poistumisturvallisuutta koskevat asiat pääpiirteittäin. Kun kyseessä on kokoontumislain mukainen tilaisuus, olisi KokL:n yleisötapahtumia koskevia säädöksiä myös hyvä tietää. Ottelutapahtumien turvallisuutta säätelee osittain myös kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011). Erilaiset maankäyttö- ja rakennuslait koskevat osittain myös yleisötapahtumia, mutta yksittäisen järjestyksenvalvojan tieto niistä säädöksiä kohtaan on luultavasti pientä. Omasta mielestäni ei ole myöskään tarvetta tietää niissä sisältyviä säädöksiä. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelystä annettu laki (390/2005) saattaa myös koskea jalkapallo-otteluita. Näitä säädöksiä voisi tulla sovellettaviksi, jos ottelutapahtumien

⁸⁵ Paasonen & Ellonen 2018, s.210-211.

ravintolatoiminnassa käytetään ruoanvalmistukseen esimerkiksi tiettyjä kaasuja tai jos ottelutapahtuman yhteyteen järjestetään vaikka ilotulitus. Työturvallisuuden osalta tärkeimpänä ei välttämättä ole tietää lain säädöksiä kokonaan, vaan tärkeimmät säädökset siihen, että oma toiminta on turvallista. Myös alkoholilaki anniskelun osalta on otteluissa suuressakin roolissa. Jos työskennellään alkoholin anniskelupaikassa, pitää tietää alkoholilain anniskelua koskevat säädökset. Pakkokeinolain yleinen kiinniotto-oikeus ja itseapu pitäisi tiedostaa sekä rikoslain vastuuvapausperusteet eli hätävarjelu ja pakkotila. Myös perusteet sopimusten sitovuudesta olisi hyvä tietää, kun kyseessä on kuitenkin yksityisoikeudelliseen sopimukseen sitoutuvia katsojia.

7 Haastattelu ja sen tulokset

Haastattelu järjestettiin teemahaastatteluna eli puolistrukturoituna haastatteluna. Haastattelun toteutus täydentää lainopillista tutkimusta ja näin ollen antaa uutta tietoa liittyen järjestyksenvallvojen oikeuksien riittämiseen. Haastattelu suoritettiin lainopillisen osuuden jälkeen ja näin ollen kerättyä tietoa aiheesta voitiin käyttää apuna kysymysten muodostamiseen. Myös aihealueesta oppiminen auttoi johtamaan jatkokysymyksiä teemahaastattelussa.

Haastattelun vastaajat olivat yleisötilaisuuksien, jalkapallo-otteluiden, sekä yleisötilaisuuksien turvallisuuden kanssa tekemisissä olleita henkilöitä, joilla oli usean vuoden kokemus alalta. Vastaajia oli yhteensä kahdeksan kappaletta ja he edustivat erilaisia rooleja liittyen yksityiseen turvallisuusalaan tai jalkapallo-otteluihin. Kaksi henkilöä toimi järjestyksenvallvojakouluttajana, kaksi henkilöä edusti jalkapallojoukkueiden turvallisuusorganisaatioita, kaksi henkilöä otteluissa toimivia toimintaryhmätasoisia järjestyksenvallvoja sekä kaksi henkilöä järjestyksenvallvojen esihenkilöitä. Näin tutkimukseen saatiin erilaisia näkökulmia riippuen henkilöiden asemasta.

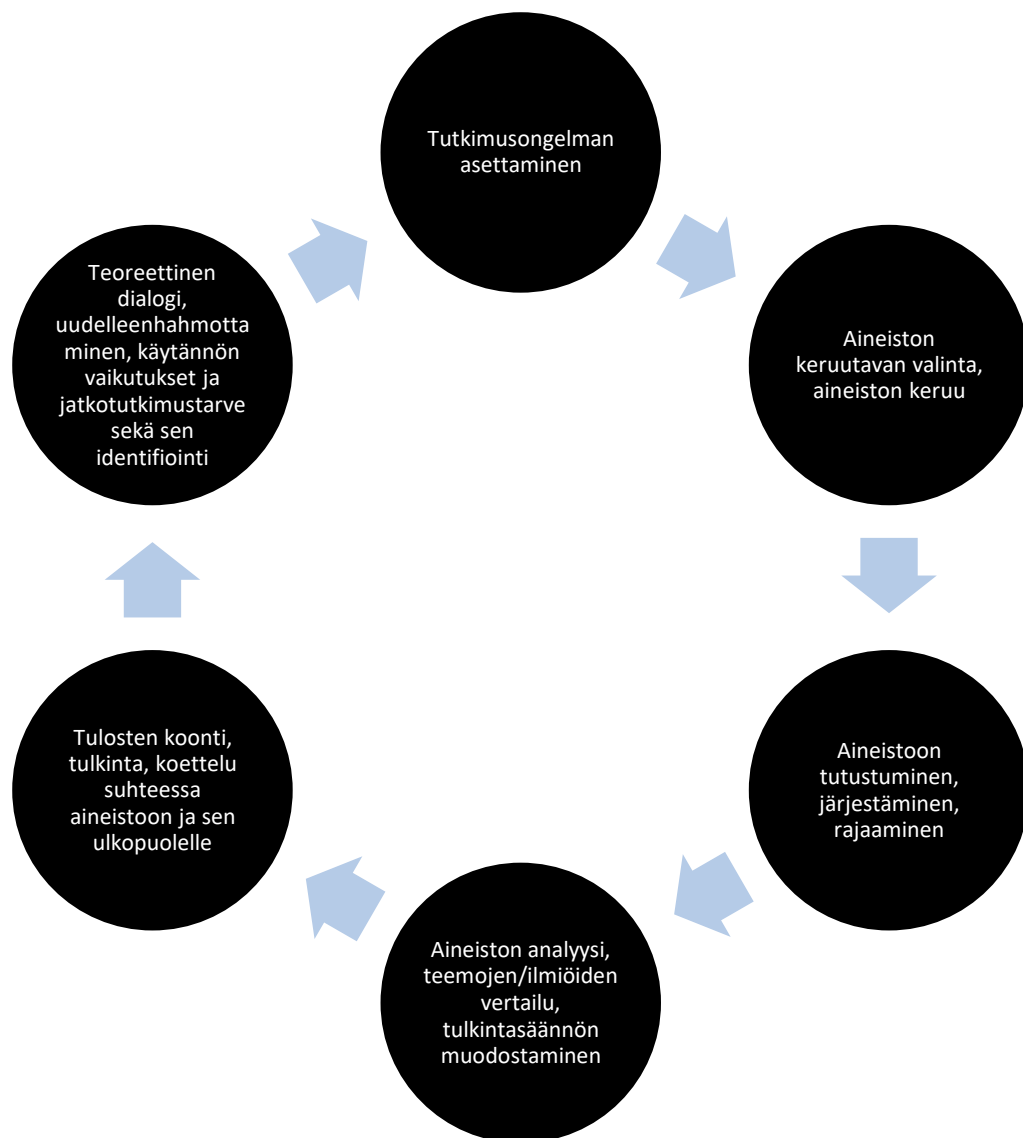
7.1 Haastattelun järjestäminen

Haastattelut toteutettiin kevään 2022 aikana. Pääosa haastatteluista toteutettiin paikan päällä niin, että haastateltavat osallistuivat yksitellen. Haastattelut nauhoitettiin kokonaisuudessaan. Kysymyksiä esitettiin yksi kerrallaan. Jos haastateltavan vastauksista nousi esille uusia asioita, hänelle annettiin jatkokysymyksiä käsiteltävinä olevista teemoista. Jos vastaajan kertomus karkasi liian kauas alkuperäisen aiheen kysymyksestä, niin vastaaja ohjattiin takaisin keskustelemaan teemana olevasta aiheesta. Haastattelut nauhoitettiin, mutta niitä ei litteroitu, eikä arkistoitu erikseen. Kaikki nauhoitukset poistettiin niistä tehdyn analyysin jälkeen. Haastattelutilanne oli kahden henkilön välinen vuorovaikutustapahtuma, jossa vastaaja kertoi kokemuksiaan kohteena olevasta ilmiöstä.

Haastattelussa oli useampi teema. Teemat valittiin sillä perusteella, että ne peilaavat oikeusdogmaattiseen tutkimukseen. Kysymyksiä oli vain muutama tietyn teeman alla, mutta vastauksista saatiin jalostettua hyvin jatkokysymyksiä ja keskustelu eteni näin vastaajan ehdoilla. Ensimmäisessä teemassa käsiteltiin yleisesti jalkapallo-otteluissa vastaan tulevien rikosten ja järjestyshäiriön luonteita, sekä mitä kokemuksia vastaajilla itsellään on rikoksista, joita otteluissa tulee vastaan. Käsiteltiin myös ajatusta, että miksi juuri näitä rikoksia esiintyy otteluissa. Asialla on merkitystä lopputuloksen käsittelyssä siinä mielessä, että siitä saa hahmotelman, että minkälaisia rikoksia ja järjestyshäiriöitä järjestyksenvainvoja yleisesti otteluissa joutuu kohtaamaan käyttäessään lain suomia erityisiä toimivaltuuksia. Toisessa teemassa käsiteltiin järjestyksenvainvontaa yleisesti ja sitä, millä tavalla järjestyksenvainvontaa koskeva lainsäädäntö on ajan tasalla. Kolmannessa teemassa käytiin läpi järjestyksenvainvoille annetut erityiset toimivaltuudet sekä se, miten ne peilautuvat teeman 1 mukaisiin rikoksiin ja häiriökäyttäytymiseen. Viimeisessä teemassa käytiin läpi järjestyksenvainvoista annetun koulutuksen sekä järjestyksenvainvojen henkilökohtaisten ominaisuuksien vaikutusta toimivallan käyttämiseen.

7.2 Haastattelun tulokset

Tässä luvussa esittelen haastattelussa ilmi käyneet tulokset. Yleisesti haastattelua käytettäessä aineiston tuottamisen tapana, on tuloksena laaja tekstimassa, jota voi lähestyä monella eri tapaa. Aineiston luokittelu, analysointi ja tulkinta ovat kolme toisiinsa liittyvää, mutta eri osatehtävää.



Kuvio 1: Analyysin vaiheet⁸⁶

Kuviossa 1 on selitetty haastattelun analyysin eri vaiheet. Analyysi ei kuitenkaan ole suora aikajana, vaan tietystä analysointivaiheesta voidaan hypätä edestakaisin edellisiin vaiheisiin.⁸⁷

7.2.1 Teema 1: Jalkapallo-otteluissa tapahtuvat rikokset ja järjestyshäiriöt

Haastattelun perusteella jalkapallo-otteluissa esiin tulevat rikokset ja häiriökäyttäytymiset noudattavat paljon porttikieltotyöryhmän vuonna 2014 tekemää listausta. Erilaiset pyrotuotteiden käyttämiset ja väkivaltainen käytös olivat suurimmat esille tulleet häiriöt.

⁸⁶ Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, s.12.

⁸⁷ Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, s.11-12.

Rikosnimikkeinä kyseessä tulisi siis räjähdერიკет, varomattomat käsittelyt ja pahoinpitelyt. Myös alkoholilainsäädännön rikkominen on yleistä. Tämä johtuu pääsääntöisesti ottelutapahtumien stadionalueiden suunnitteluista ja osittaisista anniskelukatsomoista. Esille tuli myös pienemmissä määrin erilaiset järjestyslakirikkomukset kuten vaarallisten esineiden hallussa pitäminen julkisella paikalla sekä huumausainerikokset.

Jalkapallo-otteluiden toimintaympäristö eroaa huomattavasti järjestyksenvälvonnan osalta muista yleisötilaisuuksista. Ottelutapahtumissa tapahtuvat rikokset ja häiriökäyttäytyminen ovat erilaista ja myös ottelutapahtumissa olevien katsojien tunnelataus on pääsääntöisesti korkeampi kuin muissa tapahtumissa. Jalkapallo-otteluiden järjestämispaikoissa, eli stadioneilla, on kuitenkin helpompi kulkea kuin esimerkiksi suurilla festivaaleilla. Ihmismassan asettelu on selkeämpää ja periaatteessa kaikille paikallaolijoille on osoitettu alue, jossa heidän pitäisi ottelua katsoa.

Jalkapallo-otteluissa tapahtuneet rikokset voidaan haastateltavien mukaan jakaa kahteen osaan. Tunnelman nostattamiseen liittyviin rikoksiin, kuten pyroteutteiden ja erilaisten räjähteiden käyttäisiin sekä henkeen, terveyteen ja omaisuuteen kohdistuviin rikoksiin. Tunnelman nostattamisen takia tehdyt rikokset eivät pääsääntöisesti ole tehty sen takia, että pyrittäisiin aiheuttamaan muille kärsimystä tai myöskään ei pyritä saamaan itselleen taloudellista etua. Rikokset ovat pääsääntöisesti uhrittomia rikoksia, jotka kuitenkin aiheuttavat vaaraa tapahtumissa. Vaikutelma on, että mallia toimintaan otetaan muista maista, joissa kannattajakulttuuri on osaltaan suurempaa. Myös ryhmäpaine saattaa saada aikaan sen, että käyttäytyään häiritsevästi tai rikotaan lakia. Toiselta osalta pahoinpitelyt liittyvät pääasiallisesti joukkueiden kannattajien välisiin tunnelatauksiin, joita puretaan, jos vastapuolen kannattajia kohdataan. Haastattelussa tuotiin myös esille jalkapallon väkivaltainen historia, joka osaltaan selittää, miksi lieveilmiöitä näkyy myös nykyaikana

Jalkapallo-otteluissa esiintyy myös muita tapahtumia, jotka eivät ole rikoksia, mutta saattavat aiheuttaa vaaraa. Esimerkiksi katsomosta tullut alakielinen huutelu voi olla tämän tyylistä. Kannattajat saattavat myös provosoida toisen joukkueen kannattajia, sillä tavalla, ettei mikään rikoksen tunnusmerkistö vielä täyty. Katsomoista saatetaan myös rynnätä kentälle esimerkiksi juhlimaan oman joukkueen tekemää maalia, jolloin tunnelma on iloinen, mutta asia on sanktioitu muun muassa Suomen Palloliiton säädöksissä. Haastavimmat tilanteet kentälle juoksujen kanssa on ne, missä suuri osa katsomosta tyhjentyy kentälle. Haastattelussa tuli esille, että haastateltavat ovat huolissaan siitä, että stadioneiden rakenteelliset esteet eivät toimi ennalta estävinä rakenteina, koska pääosin pelastusturvallisuuden takia katsojilla on kohtuullisen vapaa pääsy kentälle.

7.2.2 Teema 2: Järjestyksenvalvontatoiminta

Järjestyksenvalvontaa koskeva lainsäädäntö on pääsääntöisesti toimivaa. Jossain tilanteissa laki saisi olla tarkemmin säädeltyä. Järjestyksenvalvojien käytännön työtehtävät, jotka menevät laissa säädeltyjen toimivaltuuksien ulkopuolelle antavat vaikutelman, että lainsäädäntövaiheessa ei ole välttämättä mietitty kaikkia mahdollisia tilanteita. Muussa lainsäädännössä olevat määräykset eivät suurilta osin vaikuta järjestyksenvalvojan toimintaan. Pelastuslainsäädännön pitäisi vaikuttaa enemmän järjestyksenvalvojien toimintaan ja olisi tärkeää, että muussa lainsäädännössä olevat asiat saataisiin paremmin sisäistettyä järjestyksenvalvojille. Koetaan, että muu tapahtumiin liittyvä lainsäädäntö koskee enemmän tapahtumien järjestäjiä kuin yksittäisiä järjestyksenvalvojia ja järjestyksenvalvojapalveluita toimittavia tahoja.

Suomen Palloliiton ja muiden kattojärjestöjen (Fifan ja UEFA) antamiin säädöksiin tuli selkeästi enemmän kommentteja joukkueiden turvallisuuspäälliköiltä. Kokonaisuutena säädökset eivät haastateltujen mielestä kauheasti vaikuta yksittäisen järjestyksenvalvojan toimintaan. Asia olisi hyvä kuitenkin tiedostaa jopa yksittäisen järjestyksenvalvojan tasolla. Ongelmaksi tulee se, että tapahtumajärjestyksenvalvonta on hyvin pitkälti keikkatyöluontoista työtä ja näin ollen ammattimaisen tiedon jalkauttaminen ei ole kovin helppoa. Myös esihenkilöportaalla olisi tärkeää tietää nämä erityiset sopimukset ja niiden turvallisuutta koskevat säädökset, vaikka ne eivät tuokaan toimivaltaa järjestyksenvalvonnan toiminnalle. Näissä erityisissä säädöksissä haastateltavat ovat kuitenkin huomanneet huomattavan paljon asiavirheitä sekä suoranaisia virheitä, jotka ohjaavat taas ottelutapahtumajärjestäjiä väärään suuntaan. Esimerkiksi sopimusten sanktiomallit ovat eriarvoistavia ja tapahtumajärjestäjillä ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia hakea näistä yksityisoikeudellisista sanktioista korvauksia niiden aiheuttajilta, paitsi harvoissa tapauksissa. Kokonaisuutena tällaiset sopimukseen perustuvat toimintaohjeet on hyvä olla, mutta niiden uudelleen muotoilu ja erilaiset sanktiomallit tulisi uudelleenjärjestellä.

7.2.3 Teema 3: Järjestyksenvalvojien toimivaltuuksien riittäminen

Pääsyn estämisen pykälä riittää pääsääntöisesti jalkapallo-otteluissa tehtäviin pääsyjen estoihin. Eniten tulkinnanvaraista asiaa haastateltaville on pääsyn estäminen aikaisemman käyttäytymisen perusteella, jossa on epäselvää se, missä tilanteissa tällaiseen voidaan turvautua. Pääasiallisesti eniten pääsyn estoja tulee varustautumisen perusteella. Yleisesti tämä tulee käyttöön turvatarkastuksessa löydetyn esineen tai aineen takia. Useimmin kuitenkin tällaisen hallussa pitäminen johtaa pääsyn estämisen sijaan rikosperäiseen kiinniottoon. Myös vaatetuksen perusteella saatetaan tehdä pääsyn estoja, jos fanikatsomoon yritetään tulla väärän joukkueen fanivaatteet päällä. Tällöin kuitenkin pääsyn eston sijaan katsoja ohjataan ennemmin toiseen katsomoon.

Kaikkien haastateltavien mielestä henkilön poistamisoikeus on erittäin riittävä pykälänä. Ongelmana tulee työturvallisuus, eli käytännössä ottelutapahtumissa tehtävät poistot, jolloin poistamista ei pysty suorittamaan muiden kannattajien esittämän aggressiivisuuden takia. Yleisesti ei keksitty tilanteita, jossa poistamisoikeutta ei pystyisi käyttämään. Poistamisoikeuteen sidottua järjestysperäistä kiinniottoa ei haastateltavien mielestä usein käytetä. Mahdollisuus sen käyttämiseen on osan vastaajista mukaan todella vaikeaa. Kun taas osan mukaan se voisi tulla mahdollisuudeksi poiston yhteydessä, kun muut fanit ovat todella aggressiivisia ja henkilön vapauttaminen aiheuttaisi sen, että henkilö mahdollisesti lähtisi vielä agitoimaan kannattajia. Kiinniotto tällä perusteella voisi tulla myös kyseeseen silloin, kuin henkilö on mennyt vastustajafanien katsomoon ja poistaminen aiheuttaisi vaaran henkilölle itselleen.

Säilössäpito ei ollut vastaajien mielestä käytännössä mahdollista. Pääsääntöisesti otteluissa on jo viranomainen valmiina paikalla, joten tarvetta säilössäpidolle ei ole. Jos säilössäpito olisi tarkoituksenmukaista, pitäisi se ottaa huomioon jo otteluareenaa rakentaessa ja tehdä areenalle tarvittavat tilat säilössäpidon mahdollistamiseksi. Myös resurssoinnissa pitäisi ottaa huomioon muun muassa terveydenhoitohenkilöstön palkkaaminen tarkastamaan säilössäpidettävät henkilöt.

Rikosperäinen kiinniotto on osan vastaajista mielestä riittävä. Osan mielestä löytyy myös muita rikoksia joihin olisi hyvä puuttua kiinniotto-oikeudella. Ongelmaksi yleisesti kiinniotto-oikeuden käyttämisessä tulee sama kuin poistamisoikeudessa, eli kannattajien toiminta tekee kiinniottojen suorittamisesta vaarallista. Myös se missä kiinniotto suoritetaan ja miten kiinniotettu voidaan turvallisesti siirtää, on haaste. Poliisin sijainti jalkapallo-otteluissa vaihtelee, joten pahimmissa tapauksissa kiinniotettu pyritään vapauttamaan muiden katsojien toimesta, ennen kuin hänet on päästy luovuttamaan poliisille. Erilaiset sakoilla rangaistavat järjestysrikkomukset olisivat osan vastaajista mielestä sellaisia joihin olisi hyvä soveltaa kiinniotto-oikeutta. Tällaisia voisi olla muun muassa kentälle asioiden heittäminen sekä kentälle ryntääminen.

Pääsääntöisesti turvallisuustarkastukseen liittyvät säädökset eivät mahdollista sitä, että kaikki henkilöillä mukana olevat tavarat saataisiin tarkistettua. Yleisesti on tiedossa, että osa vaarallisista esineistä ja aineista tulee stadionalueelle henkilöiden mukana piilotettuna niin, ettei niitä voida turvatarkastuksessa löytää sukupuolisiveellistä tarkastustapaa noudattaen. Kuitenkin tarkastuksen pelotevaikutus tekee sen, että kannattajat ovat aloittaneet vaarallisten esineiden piilottamisen stadionin rakenteisiin etukäteen. Sama ongelma on myös muissa yleisötapahtumissa. Alueelle tulevia henkilöitä ei pystytä tarkastamaan tarpeeksi syvällisesti niin, että kaikki kielletyt esineet ja aineet saataisiin pois. Asiaa mutkistaa vielä ajankäytölliset kysymykset ja käytettävissä olevien tilojen haasteet. Alueella olevien ja kiinnioton yhteydessä tehdyt turvallisuustarkastukset eivät ole niin ongelmallisia. Alueella

olevan turvallisuustarkastus yleisesti käsittää jo konkreettisen epäilyn vaarallisen esineen tai aineen hallussapidosta, joten kyseessä ei tule toimivaltaan sidottuja ongelmia, vaan enemmänkin itsessään turvallisuustarkastuksen tekemiseen sidottuja haasteita. Katsomossa on erittäin huono tehdä tarkastuksia ja myös kiinnioton tekeminen ja henkilön pois siirtäminen tuottaa toimivaltaongelmia. Kiinnioton yhteydessä ei yleensä tämän tyyliä ongelmia jalkapallo-otteluissa ole, koska henkilöt siirretään joka tapauksessa poliisille ennalta määriteltyn paikkaan. Turvallisuustarkastuksen näissä tapauksissa osan vastaajien mukaan tekee välillä poliisi ja järjestyksenvalvojat pidättäytyvät tarkastuksesta.

Kiellettyjen esineiden ja aineiden poisottamisen toimivalta ei aiheuta erityisiä ongelmia toimivallan suhteen kenenkään mielestä. Pääsääntöisesti kielletyt esineet ja aineet on jo otettu pois turvatarkastuksessa. Suurimmat ongelmat taas kohdistuvat poisottamisen käytännön toteutukseen. Jos alueelle on eksynyt tällaisia esineitä tai aineita, niin ne ovat pääsääntöisesti fanikatsomoissa, joista niiden hakeminen on vaikeata ja siinä on riski suurempaan eskalaatioon. Myös jos puhutaan laittomista esineistä kuten esimerkiksi pyro tuotteista, toimivalta mitä pääsääntöisesti käytetään, on kiinniotto-oikeus.

Voimakeinot yleisesti ovat riittävät, mutta voimakeinojen käyttämisestä yleisesti joukkojen hallinnassa keskustellaan yksityisellä turvallisuus alalla yhden haastateltavan mielestä liian vähän. Yhden haastateltavan mukaan voimakeinojen säädökset saattavat olla osalle järjestyksenvalvoista liian monimutkaisia ymmärtää. Pääsääntöisesti koetaan, että järjestyksenvalvojat pidättäytyvät hyvin pitkälle voimakeinojen käytöstä jalkapallo-otteluissa. Jos voimakeinoja käytetään, niitä yleisesti kohdistetaan vain yksittäisiin henkilöihin joukkojenhallinnan sijaan. Rooli joukkojen hallinnasta on haluttu antaa enemmän poliisille. Voimakäytöllisen toiminnan perusteleminen joukkojen hallinnan näkökulmasta on vaikeaa ja voimankäyttö muuttuu helposti rikoslain mukaiseksi hätävarjeluksi.

Voimankäyttövälineet ovat haastateltavien mielestä pääsääntöisesti riittävät järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Lisäehtoituksina kuitenkin tuli muoviset siteet, jotka vielä vanha lainsäädännön aikana olivat hyväksyttyjä voimankäyttövälineitä, voisivat olla toimiva ratkaisu suurten ihmismassojen kiinniottamiseen. Enemmänkin ongelma tulee järjestyksenvalvoja resurssien käyttämisestä. Myös etälamauttimen mahdollisuutta ajateltiin, mutta sopivan koulutuksen liittäminen sen kantamisoikeuteen koettiin hankalaksi. Jos etälamautin olisi osa voimankäyttöarsenaalia, pitäisi siihen tehdä myös jonkinlaisia tehtäväkohtaisia rajoituksia. Yhden haastateltavan mukaan lamautin voisi olla tiettyjen järjestyksenvalvojen voimankäyttöväline, mutta ilman laukaistavia nuolia, jolloin pelkkä kosketustoiminto olisi käytössä. Pääsääntö kuitenkin vastaajilla oli, että yleisesti järjestyksenvalvojen koulutusta ja osaamista voimankäyttöön olisi kasvatettava.

Kokoontumislain mukaiselle oikeudelle keskeyttää tapahtuma on oma paikkansa, mutta yksittäisen järjestyksenvalvojan kohdalla se ei tule kenenkään mielestä jalkapallo-otteluissa

sovellettavaksi. Kuten muissa suurissa yleisötapahtumissa, niin jalkapallo-otteluissakin on hierarkia, joita pitkin käskyt ja päätökset pitäisi mennä. Tämän vuoksi yksittäisen järjestyksenvalvojan mahdollisuudet keskeyttää tosiasiallisesti tapahtuma on vaikeaa. Järjestyksenvalvoja ei voi omalla toiminnallaan oikeastaan saada sellaista viestiä perille, joka saisi esimerkiksi kannattajat poistumaan stadionilta. Yksi haastateltava antoi huomion, että tapahtuman taitaa keskeyttää kuuluttaja vaikka päätös siihen tulisivikin yksittäiseltä järjestyksenvalvojalta. Osan haastatteluun osallistuneiden mielestä pahimmassa tapauksessa yksittäisen järjestyksenvalvojan yritys keskeyttää tapahtuma saattaa vain aiheuttaa isompaa vaaraa.

Haastatteluissa tuli myös esiin tilanteita, joissa järjestyksenvalvojalla ei ole lainmukaista toimivaltaa, vaikka käytännössä puututaan ankarastikin perusoikeuksiin. Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta on muun muassa se, kun otteluiden päätyttyä joudutaan toisen joukkueen kannattajat lukitsemaan stadionin sisälle, jotta he eivät kohtaa heti stadionin ulko-ovilla. On selkeää, miksi näin toimitaan, kun mietitään ihmisten turvallisuutta. Ongelmalliseksi asian tekee se, ettei järjestyksenvalvojalle ole annettu tällaista oikeutta, jolla voidaan ihmisten poistuminen estää, varsinkaan kun mitään muuta uhkaa ei vielä ole kuin kuviteltu. Myöskään rikoslain vastuuvapausperusteilla ei asiaa oikein voida perustella, kun kyseessä on pääasiallisesti jatkuvaa toimintaa. Otteluiden ulkopuolella tapahtuvan turvallisuuden hoitaa pääasiallisesti poliisi, joka myös suuresti vaikuttaa järjestyksenvalvojen toimintaan. Katsojien poistumisen estämisen pyyntö pääasiallisesti tulee kuitenkin viranomaiselta eli poliisilta. Se, että onko tällaisen pyynnön toteuttaminen juridisesti pitävää, onkin eri asia. Myös yhdeksi ideaksi tuli se, että voiko järjestyksenvalvojan pääsyn estämisen toimivaltuudella estää hetkellisesti pääsyn pois areenalta. varsinkin silloin kuin pääsyn esto kohdistuisi henkilöön, joka on siirtymässä itse toimialueelta alueen välittömään läheisyyteen.

7.2.4 Teema 4: Järjestyksenvalvojen valmiudet käyttää toimivaltuuksia

Haastateltavien mielestä järjestyksenvalvojen peruskoulutus ei ole riittävä niihin toimivaltuuksiin, jota laki heille antaa. Osan mielestä lakisääteiset lisäkoulutukset kuten välinekoulutukset ja voimankäytön lisäkoulutus antavat valmiuden käyttää toimivaltaa paremmin. Silti kaikki korostivat sitä, että itsenäinen perehtyminen ja ammattitaidon ylläpitäminen on edellytys sille, että toimivaltuuksia osataan käyttää ja niiden rajat tiedetään. Koulutuksella ei ole oikeastaan merkitystä siihen, että tunnetaanko tai osataanko tiettyjä toimivaltuuksia käyttää paremmin kuin muita. Enemmänkin kouluttajana toimivan henkilön oma ammattitaito ja tausta antavat valmiuksia siihen, miten koulutuksesta valmistuvat järjestyksenvalvojat pärjäävät toimintaympäristössä, mihin he tulevat

työllistymään. Yhden haastateltavan mukaan järjestyksenvalvojien koulutus pitäisi nostaa vähintään vartijan koulutusta vastaavalle tasolle eli 120 tuntiin.

Koko haastatteluryhmä on sitä mieltä, että järjestyksenvalvojien henkilökohtaisilla ominaisuuksilla on todella suuri merkitys siihen, miten he tosiasiallisesti voivat toimivaltuuksiaan käyttää. Myös tehtävien tuoma kokemus auttaa toimivaltuuksien käyttämisessä. Fyysisiä ominaisuuksia vaativat toimenpiteet aiheuttavat jonkin verran haasteita tietyillä järjestyksenvalvojilla. Yksi haastateltava toikin esiin sen, että järjestyksenvalvojalle ei ole määritelty yläikärajaa, joten fyysiset ominaisuudet voivat iäkkäillä järjestyksenvalvojilla aiheuttaa suuriakin haasteita. Myös työnantajan vastuu tuli esille ja muistutettiin, että työnantajalla on vastuu katsoa, minkä profiilisia henkilöitä laitetaan mihinkin työtehtäviin. Esille tuli, että jopa yksittäisissä otteluissa järjestyksenvalvojien tehtävät voivat vaihdella suuresti ja näin myös tehtävässä tarvittavat valmiudet.

8 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa järjestyksenvalvojien toimivallasta annettujen säädösten ajantasaisuus sekä miten toimivalta käyttäytyy KokL:n mukaisissa jalkapallo-otteluissa. Asiassa saatiin paljon uutta tietoa liittyen siihen, miten erilaiset toimivaltaan liittyvät tilanteet oikeasti käyttäytyvät jalkapallo-otteluissa. Saatiin myös selvitettyä lainsäädännössä olevia ongelmia, joka aiheuttavat järjestyksenvalvojien toimintaedellytysten laskemista erilaisissa rikos ja häiriötapauksissa. Johtopäätökset perustuvat lainopilliseen osuuteen sekä haastatteluanalyysiin.

LYTP:ssä annetut erityiset järjestyksenvalvojien toimivaltuudet ovat selkeästi yritetty mitoittaa niin, että ne toimisivat niissä kaikissa toimintaympäristöissä, joihin lain perusteella voitaisiin järjestyksenvalvoja asettaa. Toimivalta on järjestyksenvalvojan työtehtävässä itsessään se, jolla saadaan lakisääteinen tehtävä täytettyä. Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ja onnettomuuksien ennaltaehkäisy ei onnistu ilman toimivaltaa. Haastatteluanalyysin pohjalta voidaan sanoa, että jalkapallo-otteluissa tapahtuvat rikokset ja häiriöt ovat pääasiallisesti sen tyyppisiä, että järjestyksenvalvoja pystyy niihin puuttumaan tämän hetken lainsäädännön määrittelemillä toimivaltuuksilla. Rikokset ovat pääsääntöisesti tiettyjä, joita on tunnistettu myös muissa julkaisuissa aikaisemmin. Osassa lievisä ottelutapahtumissa tapahtuvissa rikoksissa ei järjestyksenvalvojalla ole toimivaltaa puuttua asioihin ottelutapahtuman järjestäjän intressien mukaisesti. Esimerkiksi lievät sakolla rangaistavat järjestyksrikkomukset, kuten kentälle ryntääminen tai tavarain heittäminen kentälle, voisivat olla tietyissä tapauksissa tämän tyyppisiä rikoksia. Ottelujärjestäjän intressi

on saada tietoonsa turvallisuusmääräyksiä rikkoneiden henkilöiden henkilöllisyys, jotta mahdolliset lajiilitolta tulevat sopimusperusteiset sanktiomaksut voitaisiin mahdollisesti periä niiden tosiasialliselta aiheuttajalta. Järjestyksenvalvojalle ei kuitenkaan ole annettu lainsäädännössä mahdollisuutta tarkastaa henkilöllisyyksiä ja nämä lievät rikokset antavat perusteen vain henkilön poistamiselle yleisötilaisuudesta. Tällöin henkilö ei välttämättä koskaan asioi poliisin kanssa ja henkilötiedot jäävät saamatta.

Turvallisuustarkastus toimivaltuutena aiheuttaa pelotevaikutuksen mahdolliselle vaarallisten esineiden ja aineiden salakuljettajille, mutta tosiasiallista mahdollisuutta kaikkien piilotettujen esineiden poissaamiseksi turvallisuustarkastuksen yhteydessä ei ole. Vaarallisten esineiden ja aineiden pieni koko yhdistettynä siihen mihin ne voi ihmisruumiissa piilottaa aiheuttavat sen, ettei henkilöitä voi tarkastaa niin tarkasti, että kyseiset tavarat löytyisivät. Tällöin tarkastus muuttuisi henkilötarkastuksesta henkilökatsaukseksi, jota ei tämän hetkisessä lainsäädännössä ole mahdollisuutta tehdä. Uusien teknologisten tarkastusvälineiden tuleminen varmasti helpottaa tulevaisuudessa vaarallisten esineiden ja aineiden löytämistä. Alueen sisällä oleva tarkastus on erittäin toimiva toimivaltuutena, mutta haasteena sen käyttämiselle tulee seuraavassa kappaleessa mainittu toiminta.

Suurinta osaa toimivaltuuksista ei rajoita itse lain pykälä tai perustelut, vaan taktinen toiminta jalkapallo-otteluissa. Väärällä hetkellä tehty laillinenkin toimenpide saattaa aiheuttaa sen, että joukkueen muut katsojat kääntävät aggression toimenpidettä tekevän henkilön suuntaan. Tällainen tilanne voisi tulla eteen esimerkiksi henkilön poistamisoikeutta käytettäessä. Poistamisoikeus on muuten kohtuullisen kattavasti muotoiltu, jotta sitä pystyy tehokkaasti järjestyksenvalvoja käyttämään ottelutapahtumissa. Poistamisoikeuden kanssa samassa pykälässä olevan järjestyksperäisen kiinniotto-oikeuden katsottiin joissain tilanteissa toimivan otteluissa. Tilanteet, joissa poistaminen agitoisi kannattajia suuresti, voi ratketa sillä, että henkilö otetaan kiinni. Tämä olisi jopa perusteltua, jos henkilön vapauttaminen alueen ulkopuolella aiheuttaisi sen, että vapautettu henkilö menisi agitoimaan muita kannattajia. Järjestyksenvalvojan voimankäytön säädökset sekä voimankäyttövälineet riittävät toimenpiteiden tekemiseen yksittäisten henkilöiden kohdalla, mutta koulutus, varustautuminen ja resurssit eivät riitä kovin helposti joukkojen hallintaan. Jos jalkapallo-otteluissa käytetään tilapäisiä järjestyksenvalvoja, pitäisi heitä pääsääntöisesti käyttää vain ja ainoastaan opastusluonteisissa tehtävissä voimankäyttövälineiden kantamisoikeuksien puuttumisen, sekä kokemuksen puuttumisen takia. Voimankäyttövälineet ovat suuremmilta osin sopivasti mitoitettu, mutta suurempiin väkivallantekoihin tai mellakoihin järjestyksenvalvojan voimankäyttövälineiden muodot eivät sovellu täysin. Järjestyksenvalvojilta lakimuutoksen yhteydessä 2017 poistuneet muoviset siteet katsottiin sellaiseksi muutokseksi, joka pienensi joissakin tilanteissa järjestyksenvalvojan mahdollisuutta puuttua kaikkiin tilanteisiin.

Säilössäpitoa koskevat säädökset eivät pääsääntöisesti sovellu jalkapallo-otteluihin. Ensinnäkin jalkapallo-ottelun stadion pitäisi olla jo alun perin suunniteltu säilössäpitoa varten. Lisäksi suuremmissa jalkapallo-otteluissa on poliisi paikalla päivystämässä ainakin tapahtuman välittömässä läheisyydessä. Tätä tapahtuu varsinkin otteluissa, joihin sisältyy riskiä esimerkiksi fanien käyttämästä väkivallasta. Myös erilaiset vaatimukset säilössäpidon yhteydessä tehtävänä turvatarkastukseen ja terveydenhuollon henkilöstön tarkastukseen aiheuttaa kohtalaista rasitusta tapahtuman järjestämiselle. Kokoonlumislain mukainen oikeus keskeyttää tapahtuma ei ole käytännöllisesti yksittäisen järjestyksenalvojan käytettävissä tapahtumassa. Tällainen toimivaltuus voisi toimia ennen ottelutapahtumaa, mutta kannattajien ollessa sisällä ainakaan isommissa otteluissa järjestyksenalvoja ei saa käytännössä tällaista päätöstä ilmoitettua kaikille tapahtumaan osallistuville. On katsottu, että tapahtumaorganisaatio saa paremmalla viestinnällä ja turvallisemmin tapahtuman keskeytettyä tai päätettyä jos se on esimerkiksi yleisölle kohdistuvan vaaran vuoksi välttämätöntä.

Myös henkilöstön henkilökohtaisilla ominaisuuksilla sekä järjestyksenalvojan koulutuksella on merkitystä siihen, miten he voivat toimivaltuuksia käyttää otteluissa. Järjestyksenalvojen ammattitaitoisuus eroaa suurillakin mittareilla toisistaan. Ottelutapahtumissa suurin osa tehtävistä on kuitenkin avustus ja ohjaamispohjaisia, joten kaikkien ei välttämättä ole tarpeellista pystyä suorittamaan samoja toimenpiteitä. Kuitenkin lainsäädännössä kaikkien otteluissa olevien toimivaltuudet ovat sama pieniä koulutukseen liittyviä nyansseja lukuun ottamatta. Toisena tietysti tilapäiset järjestyksenalvojat, joille ei ole laissa edes annettu samoja toimivaltuuksia tietäen, että heiltä puuttuu järjestyksenalvojan koulutus. Järjestyksenalvojan koulutusta tulisi kehittää, jotta jatkossa jatkuvasti muuttuvissa yleisötilaisuuksissa olisi mahdollisuudet tosiasiallisen toimivallan käyttämiseen yhä useammilla järjestyksenalvoilla. Koulutuksen kehittämisen ensimmäinen askel olisi järjestyksenalvojan peruskoulutuksen pituuden lisääminen tämän hetkisestä 40 oppitunnista vähintään vartijan peruskurssin pituuteen, eli 120 oppituntiin. Tämä ei vielä ratkaise kaikkia henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyviä haasteita, mutta olisi loogista siinä mielessä, että tällä hetkellä järjestyksenalvoja voi tehdä lainvoimaisesti suurempia loukkauksia ihmisten perusoikeuksiin kuin vartija kolme kertaa lyhyemmällä koulutuksella.

9 Arviointi, luotettavuus ja käytettävyys

Tämä opinnäytetyö tehtiin noudattaen hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Tämä tarkoittaa, että opinnäytetyö on tehty tiedeyhteisön tunnustavia toimintatapoja noudattaen. Näitä ominaisuuksia ovat muun muassa rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä.

Opinnäytetyön eri vaiheet, eli tiedonhankinta. tutkimus- ja arviointimenetelmät noudattivat myös tieteellisen tutkimuksen ja eettisen kestävyyskriteerejä. Opinnäytetyön tekemiseen on käytetty kattava määrä oikeuskirjallisuutta, oikeuskäytäntöä sekä säädöskokoelmia. Näistä saatiin tehtyä erittäin kattava pohja asiaa täydentävälle haastattelulle. Haastattelu oli tarkoitettu olemaan toissijainen tiedonkeruutapa, mutta sen antamat vastaukset sanoittivat huomattavan paljon lainopillisessa osassa tulleita oikeusongelmia käytännön maailmaan. Haastattelussa saatua tietoa ei olisi voinut kerätä kirjallisuudesta tai muista oikeuslähteistä.

Oikeusdogmaattinen tutkimus tehtiin etsimällä luotettavaa yksityiseen turvallisuusalaan liittyvää oikeuskirjallisuutta, josta pystyttiin sitten tukeutumalla oikeuskäytäntöön ja säädöskokoelmiin tekemään tulkintoja eri lain sisällöistä. Yksityiseen turvallisuusalaan liittyvää oikeuskirjallisuutta löytyy huomattavan vähän ja osa on vanhentunutta liittyen vuoden 2017 lakiuudistukseen. Kuitenkin lainsäädäntöasiakirjoja oli saatavissa jonkin verran ja niiden sekä tiettyjen julkaisijoiden oikeuskirjallisuudella saatiin kuitenkin kattava teoria kerättyä.

Haastattelu oli suunniteltu tehtävänä teemahaastatteluna ja sen tavoite oli täydentää lainopillisella tutkimuksella kerättyä tietoa. Haastateltavat henkilöt olivat ammattitaitoisia ja he antoivat kysymysten asetteluista hyvää palautetta. Aihetta ei ole alan sisälläkään huomattavasti käsitelty, joten siitä oli suurta informatiivista hyötyä myös haastatteluun osallistuville. Haastattelun vastaukset eivät eronneet omista ajatuksistani huomattavan paljoa ja samat ongelmakohdat tulivat esille myös haastateltavien suusta kuin, mitä olisin itse lausunut.

Itse arvioin opinnäytetyön luotettavuuden hyväksi. Kirjallinen lähdemateriaali on kerätty pääosin Laurea kirjastoista tai Finna-palvelusta. Eri oikeuslähteet ovat kerätty julkaisevilta luotettavilta sivustoilta, kuten Edilex ja Finlex. Myös eri oikeudenaloja julkaisevat vertaisarvioitujen artikkelit eri lehdistä, kuten Defensor Legisistä ovat olleet apuna materiaalin etsimisessä. Haastatteluissa mukana olleet henkilöt olivat luotettavia, ammattitaitoisia pitkään alalla oleskelleita henkilöitä, joilla oli suuri käytännön kokemus järjestyksenvalvojan työstä tai sen ohjaamisesta. Haastatteluihin osallistuneet tulivat erilaisista organisaatioista, joten vastaukset haastattelukysymyksiin olivat monipuolisia. Haastattelussa kerättyä dataa tuli paljon ja sitä joutui käsittelemään kohtuullisen pitkään.

Opinnäytetyön toimeksiantajalle tutkimuksesta on hyötyä suunnitelmassa mahdollisia turvallisuuspalveluita asiakkaille. Loppukaneettina opinnäytetyössä saatiin kerättyä paljon yksityistä turvallisuusalaa hyödyttävää tietoa ja tutkimuksessa kerätty tieto auttaa myös jalkapallo-otteluita järjestäviä tahoja arvioimaan järjestyksenvalvojen toimintakykyä tietynlaisissa tilanteissa ottelutapahtumissa.

Lähteet

Painetut

Albrecht, J., Dow, M., Plecas, D. & Das, D. 2015. Policing Major Events.

Heinonen, J., Keinänen, A. & Paasonen, J. 2013. Turvallisuustutkimuksen tekeminen. Helsinki: Tietosanoma

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. 2. uudistettu painos. Tampere: Talentum

Kerttula, T. 2010. Vartija ja järjestyksenvalvojat julkisen vallan käyttäjinä. Helsinki: Yliopistopaino

Kemp, C. & Smith, P. 2010. Case Studies in Crowd Management, Security and Business Continuity

Paasonen, J. 2013. Yleisötilaisuuksien Turvallisuus. Helsinki: Tietosanoma

Paasonen, J & Ellonen, V. 2017. Turvallisuusalan perusoppikirja. Helsinki: Tietosanoma

Paasonen, J. & Ellonen, V. 2018. Yksityisen turvallisuusalan lainsäädäntö käytännössä. Helsinki: Tietosanoma

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Yläne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOY

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. 2. uudistettu painos. Helsinki: Tammi

Virallislähteet ja viranomaisasiakirjat

HE 1/1998 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi

HE 145/1998 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle kokoontumislainsiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 148/1998 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi järjestyksenvalvojista sekä eräksi siihen liittyvistä laeiksi.

HE 20/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi turvallisuuden edistämistä yleisillä paikoilla koskevien säännösten uusimiseksi

HE 22/2014 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 45/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle turvallisuutta, turvatoimia ja palveluita koskevasta yhdenmukaisesta lähestymistavasta jalkapallo-otteluissa ja muissa urheilutapahtumissa tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi kokoontumislain muuttamisesta.

PeVL 44/1998 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto Hallituksen esityksestä laiksi järjestyksenvalvojista sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

PeVL 22/2014 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Sisäministeriö: Yleisötilaisuuksien porttikieltoa pohtineen työryhmän loppuraportti 2014.
Sisäministeriön julkaisu 12/2014

Sähköiset

Harjamäki, T. 2016. Yksityisen turvallisuusalan valvonta. Viitattu 3.5.2022. [Yksityisen turvallisuusalan valvonta \(uwasa.fi\)](https://uwasa.fi/yksityisen-turvallisuusalan-valvonta)

Hirvonen, A. 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Viitattu 4.5.2022. https://www2.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf

HJK 2022. HJK:n kotistadion ja moderni tapahtuma-areena Töölössä. Viitattu 2.5.2022. <https://www.hjk.fi/info/bolt-arena/>

Kauppalehti. Yrityshaku: Securitas Events Oy. Viitattu 30.5.2022. <https://www.kauppalehti.fi/yritykset/yritys/securitas+events+oy/19036134>

Knopper, S. 2020. The True Story of N.W.A. Playing "Fuck Tha Police" Live in Detroit. Viitattu 29.4.2022. <https://www.gq.com/story/nwa-fuck-the-police-live-detroit>

Koskela, O. 2022. Oikeusturva porttikieltojärjestelmässä ja porttikieltoon johtavat teot. Viitattu 9.5.2022.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/341664/Koskela_Oskari_tutkielma_2022.pdf?sequence=3

Mäenpää, O. 2008. Hallintolaki ja hyvän hallinnon takeet. 3. painos. Edilex. Viitattu 29.4.2022. <https://www.edilex.fi/lakikirjasto/7456>

Paasonen, J. 2013. Esitutinnan päätös (8010/r/19651/11) - Voiko vartijoiden vakiintunut lainvastainen vapaudenriisto olla yleisen ja yksityisen edun mukainen peruste keskeyttää esitutkinta? Defensor Legis 1/2013. Viitattu 29.4.2022. https://www-edilex-fi.nelli.laurea.fi/defensor_legis/94170008.pdf

Paasonen, J., Aaltonen, M. & Karjalainen J. 2015. Onko Suomessa tarvetta yleisötilaisuuksia koskevalle porttikieltojärjestelmälle? - Tutkimus porttikieltojärjestelmän tarpeellisuudesta ja

siihen liittyvästä sääntelystä erityisesti jalkapallon näkökulmasta. Edilex 2015/36. Viitattu 9.5.2022. <https://www.edilex.fi/artikkelit/15733>

Paukku, E. 2020. Mitä tarkoittaa ”välitön läheisyys” - Tutkimus järjestyksenvalvojen toimialueesta. Edilex 2020/43. Viitattu 8.5.2022. <https://www.edilex.fi/artikkelit/21610>

Paukku, E. 2018. Voiko ilman lippua olevan poistaa yleisötapauksesta? Viitattu 9.5.2022. <https://www.kpflaki.com/post/voiko-ilman-lippua-olevan-poistaa-yleis%C3%B6tapauksesta>

Securitas 2022. Securitas-tapahtumaturvallisuuspalvelut. Viitattu 3.5.2022. https://securitasmedia.com/securitas-epi/_securitas_events_yleisesite_jv_profiili.pdf

Sillanpää, M. 2021. Jalkapallopelissä rasistisesti huudellelle katsojalle sakkoja - tuomittiin ihonvärin ja etniseen alkuperään takertuvista solvauksista. YLE Uutiset 28.10.2021. Viitattu 9.5.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12164397>

Sisäministeriön asetus järjestyksenvalvojan suorittamasta turvallisuustarkastuksesta ja säilössäpidosta. 877/2016. Viitattu 10.5.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160877>

Suomen Palloliiton jalkapallo- ja futsalotteluiden turvallisuusmääräykset 2022. Viitattu 1.5.2022. <https://www.palloliitto.fi/palvelut/jalkapallon-saannot-maaraykset-ja-ohjeet/turvallisuusmaaraykset-2022-sakerhetsbestammler>

Vihriälä, H. 2012. Tahallisuuden näyttäminen. Viitattu 4.5.2022. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/33528/tahallis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Oikeustapaukset ja viranomaisratkaisut

EAOK 1416/4/02. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu alaikäisen kiinniottamisesta ja esitutinnan suorittamisesta.

HAO 10.06.2015 T 0772

KKO 1997:165

UOL 4/2021 Dnro 24/2020

Julkaisemattomat

Leppämäki, T. 2022. Sähköposti. Poliisin tilasto liittyen Helsingin jalkapallo-otteluissa tapahtuneisiin toimenpiteisiin. 4.4.2022.

Kuviot

Kuvio 1: Analyysin vaiheet (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 12).	48
---	----

Taulukot

Taulukko 1: Poliisin tilasto.....	12
-----------------------------------	----

Liitteet

Liite 1: Haastattelurunko	63
---------------------------------	----

Liite 1: Haastattelurunko

Haastateltava:

Asema/tehtävät jalkapallo-otteluissa:

Teema 1: Jalkapallo-otteluissa tapahtuvat rikokset ja järjestyshäiriöt

1. Minkälaisiin rikoksiin ja järjestyshäiriöihin koet jalkapallo-otteluiden olevan alttiina?
2. Koetko jalkapallo-otteluissa syntyvät järjestyshäiriöt ja rikokset erilaisina verrattuna muihin yleisötapahtumiin?
3. Mistä syystä ajattelet rikoksien jalkapallo-otteluissa syntyvän?
4. Mitä häiriöitä ja muita turvallisuutta vaarantavia asioista, jotka eivät ole rikoksia tapahtuu sinun mielestäsi jalkapallo-otteluissa?

Teema 2: Järjestyksenvalvontatoiminta

1. Koetko järjestyksenvalvojia koskevan lainsäädännön olevan ajan tasalla?
2. Miten tapahtumien turvallisuutta koskeva lainsäädäntö vaikuttaa jalkapallo-otteluiden turvalliseen järjestelyyn?
3. Miten koet ja tunnet Suomen Palloliiton ja kansainväliset sopimuksiin (FIFA, UEFA) perustuvat vaatimukset järjestyksenvalvonnasta?

Teema 3: Järjestyksenvalvojien toimivaltuuksien riittävyys

(Käydään pykälä kerrallaan läpi ja avataan merkitys. Kysymyksenä se, että riittääkö pykälän sisältö jalkapallo-otteluissa tavattuihin järjestyshäiriöihin ja rikoksiin puuttumiseen?)

1. Miten koet pääsyn estämisen riittämisen turvallisuuden ylläpitämisessä otteluissa?
2. Miten koet henkilön poistamisen oikeuden ja järjestyksellisen kiinniottamisen oikeuden riittämisen turvallisuuden ylläpitämiseksi?
3. Miten koet säilöäpidon yleisötilaisuuksissa?
4. Miten koet rikoksesta epäillyn kiinniottamisen?
5. Miten koet turvallisuustarkastuksen tekemisen? (Alueelle pyrkivä, alueella oleva sekä kiinnioton yhteydessä.)
6. Miten koet kiellettyjen esineiden ja aineiden poisottamisen oikeuden?
7. Miten koet voimakeinojen käyttämisen?
8. Miten koet kokoontumislain mukaisen oikeuden keskeyttää yleisötilaisuus?

Teema 4: Järjestyksenvalvojien valmiudet toimivaltuuksien käyttämiseen

1. Mitä mieltä olet järjestyksenvalvojan koulutuksen antamista valmiuksista pitää yllä järjestystä ja turvallisuutta jalkapallo-otteluissa?
2. Miten koet järjestyksenvalvojien henkilökohtaisten ominaisuuksien vaikutukset toimivallan käyttämiseen jalkapallo-otteluissa?